

Riikka Sivula ja Mervi Turpeinen

Yhdessä olemme me

Maahanmuuttajaperheen tukeminen varhaiskasvatuksessa Seinäjoella

Opinnäytetyö

Syksy 2014

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Yksikön nimi: Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Suuntautumisvaihtoehto:

Tekijä: Sivula Riikka ja Turpeinen Mervi

Työn nimi: Yhdessä olemme me – Maahanmuuttajaperheen tukeminen varhaiskasvatuksessa Seinäjoella

Ohjaaja: Helena Järvi

Vuosi: 2014

Sivumäärä: 51

Liitteiden lukumäärä: 1

Varhaiskasvattajat tarvitsevat tietoa maahanmuuttajataustaisista perheistä maahanmuuton lisääntyessä. On tärkeää kiinnittää huomiota yksilölliseen kohtaamiseen, koska jokaisella perheellä on omat kulttuuriset tapansa. Enemmän tietoa tarvitaan varsinkin pienemmällä paikkakunnilla, joissa maahanmuutto on vasta vähitellen alkanut näkyä.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli tuottaa opas Seinäjoen varhaiskasvattajille, tukemaan heitä monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyö tehtiin kehittämistyönä.

Opinnäytetyön materiaalina hyödynnettiin varhaiskasvatukseen ja maahanmuuttoon liittyviä lähteitä sekä maahanmuuttajavanhempien että varhaiskasvattajien haastatteluja. Haastattelimme viittä maahanmuuttajaperheen vanhempaa, sekä kahta varhaiskasvattajaa, päiväkodin johtajaa ja kaupungin aluejohtajaa. Haastattelujen pohjalta saimme tietoa, millaista tietoa opinnäytetyössä ja oppaassa tarvitaan.

Opinnäytteen keskeiset käsitteet ovat monikulttuurinen pätevyys, ja maahanmuuttajalapsi varhaiskasvatuksessa. Tarkoituksena on tuoda varhaiskasvattajille tietoa siitä, miten tukea maahanmuuttajaperheitä kokonaisvaltaisesti huomioiden muun muassa heidän kieltä ja kulttuuriaan.

Avainsanat: maahanmuuttajaperhe, monikulttuurinen pätevyys, monikulttuurinen varhaiskasvatus, kulttuuri, kaksikielisyys, opas

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Specialisation:

Author/s: Sivula Riikka and Turpeinen Mervi

Title of thesis: Stand together as one – Supporting the immigrant family in early education in Seinäjoki

Supervisor(s): Helena Järvi

Year: 2014

Number of pages: 51

Number of appendices: 1

Workers in the kindergarten need information of immigrant families and their ethnical background, especially today when migration is growing. It's very important to face them as an individual. Also have to remember that not all the immigrants are the same, and every one of them has their own cultural habits. More information is needed in the smaller cities, where immigration is still quite new phenomenon.

The aim of our thesis was to create a guidebook for the workers of daycare. Our thesis is development project.

We got our material by searching sources of early childhood education and immigration. We interviewed five immigrant families and four workers of daycare. Two of the workers were teachers, the others were the manager and the areal manager. By the interviews we got the information what to use in our guidebook and thesis.

The main terms are multicultural competence and immigrant child in early education. Our aim is to bring the knowledge to the workers of immigrant families overall, but also help them to notice how to support families' language and culture. Thesis was made of daycare workers' perspective.

Keywords: immigrant family, multicultural competence, diversity in early childhood education, culture, bilingual, guidebook

SISÄLTÖ

JOHDANTO	6
1 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT, TAVOITTEET JA PROSESSI	7
1.1 Opinnäytetyön tavoitteet	7
1.2 Tutkimuskysymykset	8
1.3 Opinnäytetyön prosessi	8
2 MAAHANMUUTTOON LIITTYVÄT KESKEISET KÄSITTEET	13
3 MONIKULTTUURINEN PÄTEVYYS	18
3.1 Kulttuurien välinen kohtaaminen	19
3.1.1 Ennakkoasenteet	20
3.1.2 Kulttuuritietoisuus	20
3.2 Päivähoidon henkilöstön valmius	22
3.3 Kasvatuskumppanuuden merkitys maahanmuuttajaperheiden kanssa työskennellessä	23
4 MAAHANMUUTTAJALAPSI VARHAISKASVATUKSESSA	25
4.1 Maahanmuuttajaperheen vastaanottaminen päivähoitoon	26
4.2 Lapsen kielellinen tietoisuus	26
4.3 Kaksikielisyys ja uuden kielen oppiminen päivähoitossa	27
4.4 Suomi toisena kielenä - opetus	28
4.5 Äidinkieli päivähoitossa	29
4.5.1 KILI-ohjelma	30
4.5.2 Lumiukkotesti	30
4.5.3 Kettutesti	31
4.6 Monikulttuurinen varhaiskasvatus Seinäjoella	31
5 MAAHANMUUTTAJAVANHEMPIEN JA KASVATTAJIEN NÄKEMYKSET	32
5.1 Maahanmuuttajaperheiden haastattelut	32
5.2 Varhaiskasvattajien haastattelut	34
6 YHDESSÄ OLEMME ME - OPAS	37
6.1 Oppaan tavoitteet ja toteutus	37

6.2 Aiemmat oppaat ja opinnäytetyöt.....	38
7 YHTEENVETO.....	40
LÄHTEET	46
LIITTEET	50

JOHDANTO

“Smile at strangers and you just might change a life.”

Steve Maraboli

Maahanmuuton lisääntyessä on tärkeää, että päivähoidon työntekijällä on tietoa maahanmuuttajataustaisista perheistä ja heidän kulttuuritaustastaan. Heitä on kuitenkin kohdattava yksilöllisesti ja samanarvoisesti, koska jokainen maahanmuuttajaperhe on ainutlaatuinen yksilö, jolla on omat kulttuuriset tapansa.

Opinnäytteemme alussa kerromme tutkimusprosessistamme, sen lähtökohdista ja tavoitteista. Seuraavassa luvussa määrittelemme maahanmuuttoon liittyvät keskeiset käsitteet, jotka ovat mielestämme tarpeelliset tietää maahanmuuttajaperheiden kanssa työskenneltäessä. Kolmannessa luvussa paneudumme monikulttuuriin osaamiseen, joka on oleellinen tieto- ja taitopohja kasvattajille. Neljännessä pääluvussa perehdymme maahanmuuttajalapseen, ja mitä erityistarpeita siinä tulee huomioida. Teoria- ja tietopohjaa on kerätty sen mukaan, mitä tarvitsemme oppaan sisältöön. Viidennessä luvussa tuomme esille haastattelujemme toteutuksen kulun. Viimeisessä luvussa esittelemme oppaamme sisällön, jonka olemme tehneet päivähoiton kasvattajille työvälineeksi arjen helpottamiseksi ja sujumiseksi.

Kirjoitamme maahanmuuttajaperheistä ja – lapsista maahanmuuttajataustaisen perheen ja lapsen sijasta, koska se on helppolukuisempaa. Maahanmuuttajaperheillä tarkoitamme sitä, että perhe on muuttanut Suomeen, riippumatta muuton syistä.

Opinnäytetyömme tuotoksena olemme rakentaneet oppaan, johon olemme kuulleet Seinäjoen päivähoiton kasvattajia, sekä muutamia maahanmuuttajaperheitä. Oppaan sisältö kuitenkin muodostuu pääosin tarpeellisesta teoretisestä tiedosta, ja myös käytännön vinkeistä. Tarkoituksenamme on tuoda maahanmuuttajaperheet esille rikkautena, ei niinkään erillisenä taakkana. Toivomme, että opinnäytteemme edesauttaa kasvattajia toimimaan rohkeasti ja avoimesti tärkeässä työssään.

1 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT, TAVOITTEET JA PROSESSI

Opinnäytetyömme aihe on ollut meille alusta asti selkeä, koska molemmilla on ollut kiinnostusta maahanmuuttajaperheitä, ja heitä varten tehtävää työtä kohtaan. Molemmilla oli ajatuksena tehdä opinnäytetyö aiheesta, josta olisi konkreettista hyötyä tulevaisuudessa.

Aihe on hyvin ajankohtainen, koska maahanmuuttajien määrä kasvaa koko ajan. Etelä-Suomessa on totuttu jo maahanmuuttajiin, mutta esimerkiksi Seinäjoella maahanmuuttajia on paljon vähemmän. Mutta Seinäjoellakin maahanmuuttajien ja perheiden lukumäärä kasvaa. Seinäjoella maahanmuuttajalapsat ryhmittyvät tiettyihin päiväkodeihin, johtuen osittain myös siitä, että kaikki eivät uskalla ottaa maahanmuuttajalasta.

1.1 Opinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyössä haluamme lisätä Seinäjoen päiväkodeissa työskentelevien varhaiskasvattajien tietoisuutta monikulttuurisesta varhaiskasvatuksesta ja pätevyydestä, että varhaiskasvattajat saisivat varmuutta ja ymmärrystä työskennellessään maahanmuuttajaperheiden kanssa. Pyrimme tekemään oppaasta sellaisen, joka pystyy tukemaan maahanmuuttajaperheiden tarpeita varhaiskasvatuksessa. Tulevaisuudessa opas toimisi varhaiskasvattajien työvälineenä.

Tavoitteena oli haastatella sekä maahanmuuttajaperheitä että varhaiskasvattajia, saadaksemme tietoa siitä, miten monikulttuurista varhaiskasvatusta toteutetaan Seinäjoella, ja miten vanhemmat kokevat suomalaisen varhaiskasvatuksen. Tavoitteiden muodostuttua mietimme, minkälaisen tutkimuskysymysten avulla saisimme kohdennettua asian mahdollisimman tarkasti.

1.2 Tutkimuskysymykset

Aloimme miettiä minkälaisen opinnäytetyön haluaisimme tehdä. Hyvin alussa oli selvää, että haluamme kehittää maahanmuuttajaperheiden parissa tehtävää kasvatustyötä. Olimme itsekin todenneet harjoittelujen ja töiden kautta, että maahanmuuttajaperheisiin liittyvä työ olisi tarpeellinen. Tutkimussuunnitelmaa kirjoittaessa mietimme, mitä haluamme tutkia. Tutkimuskysymyksiksi pohdimme seuraavat, jotka ovat kulkeneet mukana koko opinnäytetyöprosessin ajan:

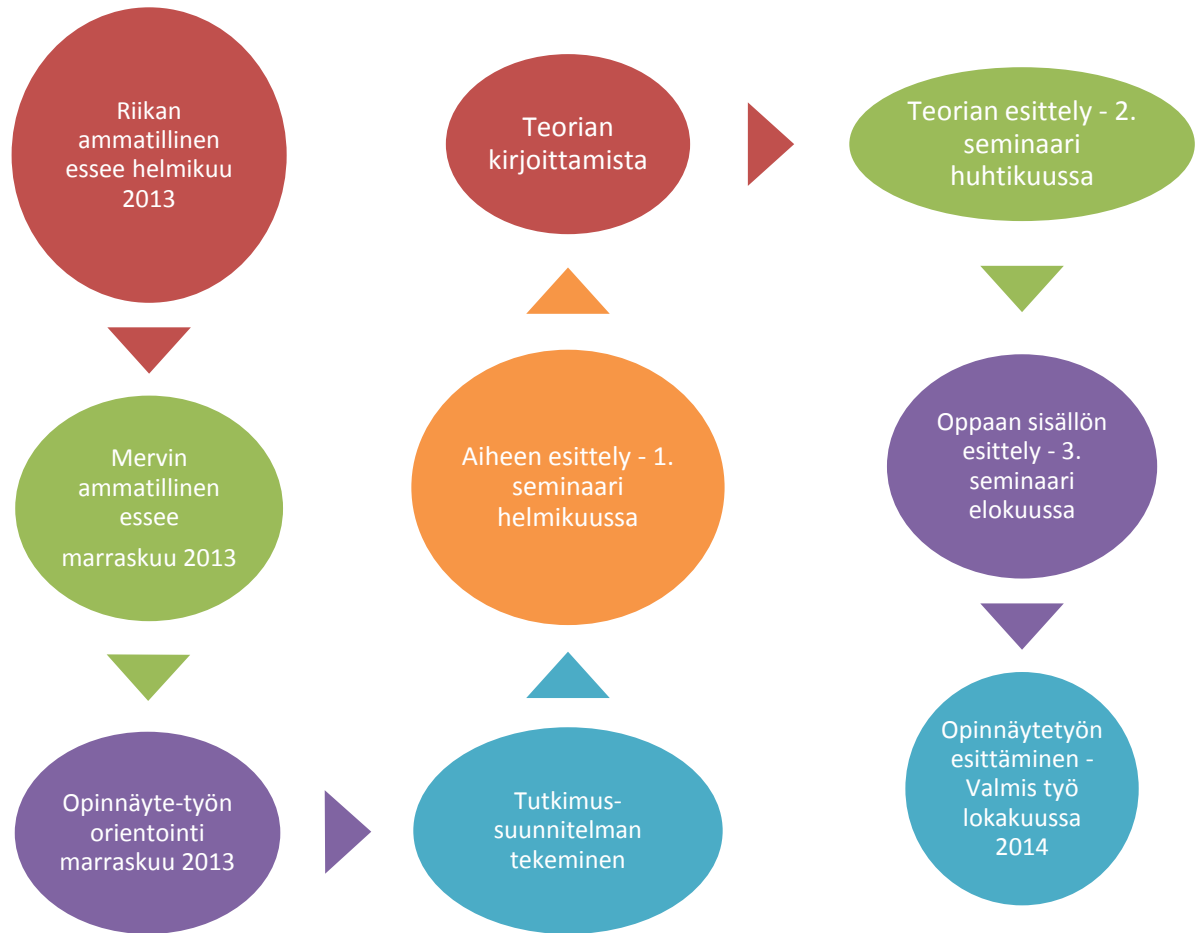
- ❖ Mitä varhaiskasvattajan tulee tietää ja huomioida maahanmuuttajaperheen tullessa päiväkotiin?

- ❖ Miten varhaiskasvatus pystyy tukemaan maahanmuuttajaperhettä?

Tutkimuskysymykset helpottivat opinnäytetyön hahmottamista ja rajaamista. Oli selkeää rajata, minkälaista tietoa tarvitaan. Opinnäytetyömme vastaa tutkimuskysymyksiimme.

1.3 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyöprosessi on varsinaisesti alkanut siitä, kun olemme molemmat kirjoittaneet aiheesta ammatilliset esseet, ja halunneet jatkaa aiheesta tekemällä opinnäytetyön. Kuviossa olemme selventäneet opinnäytetyöprosessin kulkua, jotta lukija pystyy hahmottamaan kokonaisuutta paremmin.

Kuvio 1. Opinnäytetyön prosessi.

Tutkimuskysymysten pohjalta olemme suunnitelleet ja rajanneet opinnäytetyömme sisältöä yhdistämällä varhaiskasvatuksen ja maahanmuuttajaperheet. Aihe on rajautunut omien kiinnostusten kohteittemme mukaan, ja muokkautunut työn edessä sen mukaan, mikä on ollut tarve. Tavoitteena on, että varhaiskasvattajat saisivat monipuolisesti tietoa maahanmuuttajaperheistä ottaen huomioon heidän kulttuuritaustansa.

Syksyllä 2013 olimme ensimmäisessä opinnäytetyön orientoinnissa kuulemassa opinnäytetyöprosessista, miten työn tulisi edetä. Tutkimusluvan saimme 10.3.2014 Seinäjoen kaupungilta (Liite 1).

Tutkimuslupaa odotellessa työstimme teoriaa ja samalla pohdimme tulevia yhteistyökumppaneita. Teoriatietoa etsiessämme löysimme lehtiartikkelin, joka koski monikulttuurista varhaiskasvatusta Lahdessa. Siellä on jokaisessa päiväkodissa koulutettu monikulttuuriosaaja oppisopimuskoulutuksena. Otimme yhteyttä suomi toisena kielenä – lastentarhanopettajaan Katja Rinteeseen, joka on ollut järjestämässä kyseisiä koulutuksia. Hän oli hyvin innostunut aiheesta, ja toivoimmekin yhteistyötä hänen kanssaan. Kuitenkaan se ei lähtenyt sujumaan, koska olisimme tarvinneet tutkimusluvan Lahden kaupungilta ennen kuin olisimme voineet hyödyntää Rinteen osaamista. Aika oli rajallinen, joten jouduimme päättämään siihen, että emme hae tutkimuslupaa. Seinäjoella otimme alustavasti yhteyttä aluejohtaja Eija Ikolaan ja esittelimme opinnäytetyömme aiheen. Tämä aihe herätti myös Ikolan kiinnostuksen. Hän on ollut yhteistyökumppaninamme siitä asti.

Ensimmäisessä opinnäytetyön seminaarissa esittelimme opinnäytetyöaiheemme, jonka jälkeen jatkoimme teorian kirjoittamista. Koimme tärkeäksi, että saimme itsellemme kattavan tietämyksen aiheesta. Vaikka työstimme teoriaa, olimme yhteydessä tutkimusluvan saatuamme Ikolaan, ja hänen kauttaan saimme maahanmuuttajaperheitä noin 5-7 kahdesta eri päiväkodista. Tarkoituksenamme oli saada perheitä eri maista. Olimme yhteyksissä kyseisiin päiväkoteihin, mutta tiedonkulku perheisiin oli hankalaa tietosuojan vuoksi. Myös päiväkodin henkilökunta oli kiireinen, eivätkä ehtineet asiaa markkinoida vanhemmille. Teimme sekä suomeksi että englanniksi sähköpostiviestejä, jotka päiväkodin johtaja lähetti maahanmuuttajaperheille. Kuitenkaan emme saaneet yhteydenottoja perheiltä. Ajankohta oli myös huono, koska kesäloma oli alkamassa.

Tarkoituksenamme oli ollut haastatella perheitä ryhmähaastatteluna. Olisimme halunneet osallistaa perheitä kuulemalla heidän kokemuksiaan suomalaisesta varhaiskasvatuksesta. Olimme miettineet myös haastattelurungon. Työnjako meidän välillä olisi ollut niin, että toinen olisi ollut päävastuussa keskustelusta ja toinen havainnoinnista. Haastattelu ei kuitenkaan toteutunut.

Ennen kesälomaa esitimme teoriataustan huhtikuun seminaarissa 2014. Syyskuun seminaarissa esittelimme oppaan sisällysluettelon ja ideoita, mitä meillä oli. Otimme myös puheeksi sen, että emme saaneet haastatteluja tehtyä keväällä. Pää-

timme hankkia omien suhteiden kautta maahanmuuttajaperheitä haastateltaviksi. Otimme yhteyttä maahanmuuttajaperheisiin sekä Seinäjoelta että muualta päin Suomea. Saimme yhteensä viisi maahanmuuttajaperhettä. Syyskuun aikana haastattelimme kasvotusten kolmea maahanmuuttajaperhettä, ja kaksi perhettä vastasi paperille avoimeen kysymykseen. Kasvotusten tehtyjä haastatteluja ei ole nauhoitettu, koska perheet eivät halunneet. Haastattelun aikana olemme kirjanneet joitain seikkoja ylös, ja tämän jälkeen olemme kirjoittaneet haastattelussa ilmenneitä asioita, sekä havainnoiteja. Kysyimme maahanmuuttajaperheiden vanhemmilta, miten he ovat kokeneet suomalaisen varhaiskasvatuksen.

Vanhempien haastattelujen lisäksi haastattelimme varhaiskasvattajia. Alkuperäinen suunnitelma myös heidän kohdallaan muuttui. Toivoimme, että olisimme saaneet muodostettua tiimin, joka koostuisi Seinäjoen eri päiväkotien varhaiskasvattajista. Tämä suunnitelma ei toteutunut, vaan haastattelimme Seinäjoen päiväkodin kahta kasvattajaa, päiväkodin johtajaa ja aluejohtajaa. Haastattelut nauhoitimme, ja kirjoitimme haastatteluissa tärkeitä asioita ylös. Ikolaan olemme olleet useasti yhteydessä myös puhelimitse, ja nähneet kahteen otteeseen. Nauhoitukset ovat salassa pidettäviä ja poistettu opinnäytetyön valmistuttua.

Syyskuu on lähinnä koottu opasta, joka on muokkautunut hyvin paljon sen edetessä. Teoriatieto on oppaan raamit, mutta lähtökohtaisesti oppaasta tehtiin käytännönläheinen ja yksinkertaista luettavaa. Minkälainen opas – siihen on vaikuttanut paljon se, mitä tietoa olemme koonneet teoriatietoon, ja materiaali sekä maahanmuuttajaperheen vanhemmilta että varhaiskasvattajilta. Myös olemme hyödyntäneet omaa osaamista oppaan jäsenyyksessä, ja sisällön ymmärryksessä.

Teoria ja opas olivat edistyneet, ja tuli aika miettiä opinnäytetyön ja oppaan nimeä. Pohdimme, mikä kuvaisi työtämme parhaiten, ja mikä kiteyttäisi tärkeän sanoman. Nimi, joka yhdistäisi meitä ihmisinä riippumatta etnisestä tai kulttuurisesta taustasta. Yhdessä olemme me – kuvastaa mielestämme sitä, että katsomatta lähtökohtiamme, voimme silti olla tasavertaisesti yhdessä. Ihminen tarvitsee kuitenkin itsetutkiskelua tunteakseen yhteenkuuluvuutta muiden kanssa.

Viimeinen seminaari oli valmiin työn esittämistä varten lokakuun 2014 lopulla. Seminaarissa esitimme työmme keskeisimmät asiat, sekä valmiin oppaan. Seminaaria varten teimme selkeän esitysmateriaalin, jotta kuulijat saivat kokonaiskäsityksen opinnäytetyömme ja oppaamme sisällöistä.

Opinnäytetyömme on kehittämistyö, jossa empiiristä aineistoa on kerätty haastatteleamalla maahanmuuttajaperheiden vanhempia, sekä kaupungin varhaiskasvattajia avointen kysymysten avulla. Laadullinen osuus on ollut yksi osa opinnäytetyötä, joka on tukenut oppaan valmistumista. Ilman haastatteluja ei Seinäjoella olisi pystytty vastaamaan kysytyyn tarpeeseen, mikä on havaittu olevan. Näiden osien avulla olemme pystyneet tuottamaan oppaan, joka on kehittämistyön tuotos.

2 MAAHANMUUTTOON LIITTYVÄT KESKEISET KÄSITTEET

Tässä luvussa on opinnäytetyön ja oppaan kannalta oleelliset käsitteet, jotka lukijan on hyvä tietää ennen kuin lukee muita lukuja.

Maahanmuuttaja. Maahanmuuttaja on yleiskäsite turvapaikanhakijoille, siirtolaisille, pakolaisille ja paluumuuttajille. (Paavola & Talib. 2000, 30). Oleskeluluvan voi saada elinkeinon harjoittamisen, työnteon, opiskelun tai muun syyn esimerkiksi vakiintuneen parisuhteen perusteella. Maahanmuuttaja tarvitsee oleskeluluvan yli kolmen kuukauden olemiseen Suomessa (Suomen suurlähetystö, Oleskelulupa, [viitattu 23.10]). Oleskelulupa voi olla joko tilapäinen tai jatkuva riippuen maahanmuuttajan oleskelun luonteesta (Oleskeluluvan hakeminen Suomesta EU-oleskeluluvalla, 2014). Suomen kansalaisuuden saamisen edellytyksenä on, että hakija on asunut Suomessa keskeytyksettä viimeksi kuluneet viisi vuotta, mutta kuitenkin kansalaisuuden saamisen edellytyksissä on eroja. (Asumisaika, 2014).

Paavola ja Talib (2000, 30) kirjoittavat, että maasta toiseen muuttavaa henkilöä kutsutaan maahanmuuttajaksi, ja henkilöä joka elää pysyvästi tai väliaikaisesti maassa, joka ei ole hänen synnyinmaansa, mutta hänellä on sosiaalisia siteitä. Tilastokeskuksen tilaston mukaan ulkomaan kansalaisia on tullut Suomeen eniten Virosta, Venäjältä, Ruotsista, Somaliasta, Kiinasta, Thaimaasta, Irakista, Turkista, Intiasta ja Britannian maasta (Tilastokeskus, väestönmuutokset, [viitattu 15.10.2014]). Turvapaikanhakijoita on ollut vuonna 2013 3238 (Tilastokeskus, turvapaikanhakijat ja pakolaiset, [viitattu 15.10.2014]). Yleisimmät syyt Suomen maahanmuuttoon ovat muun muassa Euroopan unionin vapaa liikkuvuus, perheside, opiskelu, väliaikainen tai pysyvä työ (Maahanmuuton perusteet, 2014). Maahanmuuttajia vuonna 2013 tuli Suomeen 31 941 (Tilastokeskus, väestömuutokset [viitattu 15.10.2014]). Vuonna 2012 on tilastoitu yli 90 000 perhettä, joissa toinen tai kumpikin puoliso ovat vieraskielisiä (Väestöliitto, maahanmuuttajaperheet [viitattu 21.3.2014]).

Kulttuuri. Rädyn (2002, 42) mukaan kulttuuri on oman yhteisön piirissä omaksuttu elämäntapa, tapa elää, toimia ja uskoa. Kulttuuri on opittua ja se koostuu asioista,

joita ihmiset ja kansat ovat oppineet historiansa aikana tekemään, uskomaan ja arvostamaan. Pollari ja Koppinen (2011, 17) tulkitsevat kulttuurin kattavan kaikki inhimillisen toiminnan alueet kuten tavat, moraalikäsitteet, kasvatuksen, talouselämän, politiikan, oikeudenhoidon, tieteet, taiteet ja uskonnot. Se (mt. 18) on tapa ajatella, tuntea ja toimia, ja se siirtyy sukupolvelta toiselle, mutta uudistuu sukupolvien myötä. Kulttuuri sisältää sekä historian että perinteet, mutta myös nykyhetken ja tulevaisuuden. Kulttuurin jäseneksi ei synnytä, vaan ihminen kasvatetaan siihen. (Räty 2002, 42.)

Rädyn (2002, 57) mukaan yksilön suhde perheeseen, lähiyhteisönsä ja sukuun on yksi niistä seikoista, jotka aiheuttavat kulttuurieroja. Kulttuurien karkean jaon mukaan tarkastellaan sitä, että arvostetaanko niissä enemmän yksilöllisyyttä vai yhteisöllisyyttä. Kaikissa kulttuureissa on kuitenkin nähtävissä molempia piirteitä.

Suomi on enemmänkin yksilöllistä kulttuuria, jossa painotetaan yksilöllistä suoriutumista, ja lapset itsenäistyvät kovin nuorena. Monet maahanmuuttajamme taas tulevat usein yhteisöllisistä kulttuureista. Kasvattajan on hyvä tietää näiden kahden kulttuurin erot, koska esimerkiksi yhteisöllisessä kulttuurissa perhekäsitys on eri kuin mihin me olemme tottuneet. Esimerkiksi Rädyn (2002, 57) mukaan kulttuurit eroavat toisistaan muun muassa vuorovaikutustyyliensä, suhteessa moraalisiin kysymyksiin sekä suhtautumisessa luontoon.

Yksilökeskeinen eli individuaalinen kulttuuri. Tyypillistä on, että ihminen nähdään yksilönä, jolla on omat tarpeet ja mielipiteet. Yksilökeskeisessä kulttuurissa jokainen yksilö päättää omista asioistaan itsenäisesti ja omista päätöksistä myös oletetaan kannettavan vastuu. Lähiyhteisöt ja ihmissuhteet voivat individualistisessa kulttuurissa vaihtua tilanteiden mukaan, ja perheet ovat pääasiassa pieniä. (Räty, 58.)

Räty (2002, 59) määrittelee yksilökeskeisen kulttuurin perheen muuttuvaksi muodoksi. Avioliitto pohjautuu rakkauteen ja aviopuolison valinta mielletään hyvin henkilökohtaiseksi ratkaisuksi. Lastenkasvatuksessa itsenäistyminen on keskeisin tavoite, ja itsenäisyyden merkitystä lapselle korostetaan. Lapsuutta ja nuoruutta

pyritään suojelemaan ja kunnioittamaan, eikä lapsen tarvitse osallistua arkisiin askareisiin. Sosiaaliturvajärjestelmällä on keskeinen merkitys, koska sen tulee pitää huolta niistä, jotka eivät itse tähän pysty. Muutoin jokaisen ihmisen oletetaan elättävän itse itsensä. (Räty 2002, 59.)

Yhteisöllinen eli kollektiivinen kulttuuri. Rädyn (2002, 58) mukaan yhteisöllisessä kulttuurissa ihminen puolestaan kokee olevansa olemassa ryhmän jäsenenä. Ryhmän muut jäsenet huomioidaan kaikessa omassa toiminnassa ja ryhmän paras menee omien henkilökohtaisten tarpeiden ja tavoitteiden edelle. Vanhusten arvostus on suuri, ja usein heidät hoidetaan lähipiirin toimesta loppuun asti. Perheen maine on tärkeä, ja sitä pidetään yllä, vaikka se vaatisi suuriakin yksilöllisiä uhrauksia. Myös perheen sisäisellä vaitiolovelvollisuudella on suuri merkitys.

Kollektiivinen kulttuuri mieltää perheen useamman sukupolven ja aikuisen suurperheeksi. Avioliitto ei ole vain kahden kauppa, vaan se on pitkälti perheiden välinen sopimus. Perheessä aikuinen toimii lapsen tekojen kontrolloijana, ja usein käytetään myös ruumiillista kuritusta, kuten esimerkiksi lyömistä. Tavoitteena on kasvattaa lapsi ryhmän jäseneksi. Arjen askareet hoituvat lähiyhteisön naisten voimin, kuten myös ilot ja surut. (Räty 2002, 59.)

Rädyn (2002,59) määritelmän mukaan kollektiivisessa kulttuurissa rahat jaetaan lähiyhteisön kesken. Rahan jakaminen perustuu ajatukseen ”minä elätän yhteisön tällä viikolla, joku muu seuraavalla”. Usein myös ulkomaille lähteneet elättävät köyhään kotimaahansa jäänyttä perhettä.

Kotoutuminen ja kotouttaminen. Lain maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikan vastaanottamisesta (L 30.12.2010/1386) 13. pykälän mukaan kunta laatii kotouttamisohjelman ja henkilökohtaisen kotouttamissuunnitelman, jonka maahanmuuttaja tekee yhdessä kunnan viranomaisen, työvoimaviranomaisen, sekä kansaneläkelaitoksen kanssa. Kivijärvi (2011, 248) sanoo, että kotoutumisen tarkoituksena on tukea ja edistää maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsinkielen taito, sekä muita taitoja, joita hän mahdollisesti tulee suomalaisessa yhteiskunnassa tarvitsemaan. Kotoutumissuunnitelma kattaa koko maahanmuuttajaperheen tarpeet. Henkilökohtaista kotoutumissuunnitelmaa ei aina alle 18-vuotiaalle lapselle tehdä, mutta jos lapsi tai hänen vanhempansa sitä

pyytävät on sitä tarjottava, tai jos viranomaiset katsovat sen olevan lapselle hyödyksi muun muassa palvelujen saannissa.

Päivähoitoikäisestä lapsesta puhuttaessa kotoutumissuunnitelma voidaan tehdä joko erikseen tai sisällyttää varhaiskasvatuksen tai esiopetuksen suunnitelmaan. Erityistä huomiota ja kirjausta vaativat lapsen kulttuurinen ja kielellinen tausta, suomi toisena kielenä (S2) – opetus päiväkodissa, lapsen elämään kuuluvat perheenjäsenet Suomessa ja muualla, sekä lapsen vertaissuhteiden tukeminen. Vanhempien maahanmuuton syyt ja kulttuurinen tausta on huomioitava kasvatuksen ja opetuksen toteuttamisessa. Usein maahanmuuttajataustaisen lapsen kotoutuminen alkaa jo päivähoidossa. (Kivijärvi 2011, 248.)

Rädyn (2002, 147) mukaan erityisesti kriisialueelta tulleelle lapselle kotoutuminen voi olla erityisen vaikeaa. Erilaiset menetykset ja väkivallan kokemukset painavat lapsen mieltä. Tämä voi olla syy siihen, miksi lapsi saattaa olla tiedollisesti jäljessä saman ikäisiin lapsiin verrattuna. Päiväkodilla (mt. 148) on keskeinen rooli lapsen ja perheen kotoutumisen tukijana. Kasvaminen (mt. 163) kahden kulttuurin keskelele nähdä ja kokea rikkautena, koska lapsi saa pienestä pitäen kosketuksen monikulttuurisuuteen ja –kielisyyteen. Jotta lapsi kokisi asian rikkautena, tulee aikuisten ja koko kasvu ympäristön välittää tätä arvostusta. Vilen ym. (2008, 204) kertovat esimerkin, että päiväkodilla pienet lapset ovat uteliaita, osoittavat avointa mielenkiintoa asioihin. Yleensä he tottuvat nopeasti muutoksiin. Tämä on myös hyvä pohja suvaitsevaisuuden ja avoimuuden kasvamiselle. Lapset tarkkailevat aikuisten suhtautumista ihmisiin ja asioihin. Lasten (mt. 205) vanhempien ja päivähoiton työntekijöiden suhtautumisella maahanmuuttajiin on oleellinen merkitys sille, millaiseksi lapsen suhtautuminen eri kulttuureja kohtaan muodostuu.

Kulttuuri-identiteetti. Benjamin (2011, 58) määrittelee kulttuuri-identiteetin Stuart Hallin mukaan, joka ajattelee sitä lähestyttävän kahdesta eri näkökulmasta; ”olemisesta” ja ”tulemisesta”. ”Olemisessä” kulttuuri-identiteetti nähdään kaikkien niiden ihmisten sisällä, jotka jakavat saman menneisyyden ja yhteiset esi-isät. Tässä korostuvat yhteisön jaetut kulttuuriset säännöt, sekä yhteiset kokemukset menneisyydestä. ”Tulemisessä” kulttuuri-identiteetti puolestaan nähdään jatkuvassa muutoksessa; se on lähtöisin menneisyydestä, mutta suuntaa tulevaisuuteen. Eroavaisuudet johtuvat menneisyyteen vaikuttavista tapahtumista, esimerkiksi pakolais-

uudesta. Kulttuuri-identiteetti ei siis ole yksiselitteinen, vaan se muodostuu eriosista ja muotoutuu jatkuvasti.

Kulttuuri-identiteetin tukeminen. Laine (2012, 5) sanoo kulttuuri-identiteetin kehittymisen liittyvän olennaisesti kulttuurisiin taitoihin, joita ovat esimerkiksi lukutaito, sekä osallisuus- ja vaikuttamistaidot. Kulttuurin lukutaito tarkoittaa oman kulttuurin ymmärtämistä ja sitä, että osaa tulkita kulttuurisia viestejä ja tietää oman kulttuurin arvomaailman. Osallisuus- ja vaikuttamistaidot tarkoittavat sitä, että on osallisena oman ryhmän jäsenenä ja omalta osalta myös vaikuttaa siihen. Lapsi tarvitsee tukea kulttuuri-identiteettinsä kehittymiselle, jotta hän voi kasvaa täysivaltaiseksi yhteiskunnan jäseneksi arvostavassa ympäristössä.

Monikulttuurisuus. Rätty (2002, 46) kertoo, monikulttuurisuuden olevan erilaisuuden hyväksymistä ja arvostamista. Se on tasa-arvoa yksilöiden ja kulttuurien välillä, ja yhteisesti sovittuja pelisääntöjä ja rajoja kulttuurien välillä. Kansainvälisyyden ja maahanmuuttajien lisääntyessä puhutaan monikulttuurisuudesta. Suomalaista (mt. 47) yhteiskuntaa on rakennettu siitä lähtökohdasta, että Suomi on yksikulttuurinen. Suomesta on välittynyt mielikuva, jossa asuu yksi kansa, oma yhtenäinen kulttuuri ja oma kieli. Poliittisena toimintana monikulttuurisuus merkitsee sitä, että yhteiskunnan palveluja kehitetään ja uudistetaan siitä lähtökohdasta, että palveluiden asiakaskunta on monikulttuurista. Tarkoituksena (mt. 48) on erilaisiin tarpeisiin vastaaminen, tasa-arvon edistäminen ja konfliktien ehkäiseminen.

3 MONIKULTTUURINEN PÄTEVYYS

Tässä luvussa käsittelemme monikulttuurista pätevyyttä, joka kattaa monia eri osa-alueita, jotka varhaiskasvattajan tulee itsessään tunnistaa työskennellessään maahanmuuttajaperheiden kanssa. Mielestämme varhaiskasvattajan tulee työstää niitä osa-alueita, jotka hän kokee itsessään heikkouksina. Esimerkiksi jollakin kasvattajalla voi olla vahvoja ennakkoluuloja joitakin maahanmuuttajataustaista ryhmää kohtaan, mikä voi tehdä ensimmäisestä kohtaamisesta molempien osapuolten kannalta epämiellyttävän.

Kivel (2007, 1) kirjoittaa monikulttuurisesta pätevyydestä, joka tarkoittaa ymmärrystä toisesta kulttuurista, ja kykyä toimia tästä kulttuurista tulevan ihmisen kanssa. Monikulttuurinen (mt. 3) pätevyys syntyy prosessinomaisesti, kun olemme tekemisissä muista kulttuureista tulevien ihmisten parissa. Se edellyttää toisen ihmisen elämäntavan arvostusta, avoimuutta, ja halua oppia häneltä.

Raunio (1996, 113) puolestaan määrittelee monikulttuurisen pätevyyden kyvyksi viestiä tehokkaasti, sekä viihtymiseksi itselle vieraassa kulttuuriympäristössä. Guirdhamin (1999, 253) mukaan monikulttuuriseen pätevyyteen kuuluu tietämys yleisellä tasolla kulttuurieroista, ja tieto niistä itselle vieraista kulttuureista, joiden kanssa on tekemisissä. On (mt. 240-247) myös oleellista sopeutua erilaisuuteen, mikä tarkoittaa oman kulttuuritaustan suhteellistamista. Monikulttuuriseen pätevyyteen liittyy myös kyky syrjintää ja stereotyyppioita vähentävään vuorovaikutukseen, sekä jotkin persoonalliset ominaisuudet, kuten esimerkiksi avoimuus ja rentous, sekä yleiset vuorovaikutustaidot.

Monikulttuurisuus tuo varhaiskasvatukseen toimintaympäristöön uudenlaista sisältöä. Suomessa esimerkiksi saamenkieliset, romanit ja viittomakieliset ovat omia kielellisiä tai etnisiä vähemmistöryhmiämme. Esimerkiksi Helsingin väestöstä oli vuonna 2011 muun kielisiä yli 11 prosenttia. Varhaiskasvatuksessa lasten kulttuurinen tausta huomioidaan kehittämällä eri hoito-, kasvatus- ja opetustilanteisiin sopivia työmenetelmiä. Varhaiskasvattajien tulee pystyä ymmärtämään eri kulttuurien kasvatuksellisia ominaispiirteitä, arvoja ja käyttäytymismalleja, jotta varhaiskasvatus olisi aitoa ja luontevaa. Tämä tarkoittaa sitä, että erilaisten kulttuuritau-

tojen ilmiöitä, uskontoja tai kieltä ei koeta esteenä yhteistoiminnalle. (Monikulttuurisuus Helsingin varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa, [viitattu 22.3.2014].)

3.1 Kulttuurien välinen kohtaaminen

Monikulttuurisessa pätevydessä korostetaan ajatusta herkkyydestä, vuorovaikutustaidoista, tietoisuudesta sekä halusta toimia erilaisissa kulttuurien kohtaamisen tilanteissa (Monikulttuurisuus Helsingin varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa, [viitattu 22.3.2014]). Turvallisuuden tunnetta ryhmässä tukee se, että erilaisuutta ymmärretään (Pollari & Koppinen 2011,10). Koivula (2011) kirjoittaaakin monikulttuurisesta pätevydestä, että on oltava avoin erilaisille näkemyksille, asenteille ja käytöstavoille sen sijaan, että rajoittuisi vain yhteen toimintatapaan. Henkilökunnan omat ennakoasenteet ja oletukset eivät saisi vaikuttaa työssä tehtäviin valintoihin ja ratkaisuihin. Pollarin & Koppisen (2011, 10) mukaan monikulttuurinen työ mahdollistaa ja luo toivoa sekä uskoa erityisesti niille perheille, jotka ovat paenneet toivottomia olosuhteita.

Vilenin ym. (2008, 205) mukaan kulttuurien onnistuneessa kohtaamisessa tärkeimpiä työvälaineitä ovat avoimuus, ennakkoluulottomuus ja joustavuus. Työntekijältä vaaditaan myös kykyä sietää monitulkintaisuutta, rohkeutta ja herkkyyttä maahanmuuttajaperheen kohtaamisessa. Kohtaamistilanne on osa vuorovaikutusta. Kulttuurinen erilaisuus tulisi nähdä voimavarana, joka antaa mahdollisuuden myös oman kulttuurin pohdintaan. Päiväkodin työntekijöiden ja vanhempien suhtautumisella maahanmuuttajataustaisiin on iso merkitys sille, millaiseksi lapsen suhtautuminen eri kulttuureja kohtaan muodostuu. Yhteisten (mt. 206) kokemusten avulla saadaan yhteistä ymmärrystä, kieltä ja ennen kaikkea molemminpuolista arvostusta.

3.1.1 Ennakkosenteet

Rädyn (2002, 188) mukaan ennakkoluulot ovat yksi osa ihmisten välisiä suhteita, joista muodostamme käsityksen asiasta, jota emme tunne. Ongelmallista ja haasteellista on se, että tällaisista ennakkoluuloista tulee helposti pysyvä. Oman kulttuurin arvostus on luonnollista, ja näin ollen tuttujien ja turvallisten ihmisten kesken kanssakäyminen on helppoa.

Räty (2002, 188) huomauttaa, jos eri etniset ryhmät puolestaan asetetaan eriarvoiseen asemaan, on kyse rasismista. Useimmiten (mt. 189) sillä tarkoitetaan syrjintää, ennakkoluuloisuutta ja suvaitsemattomuutta. Sosiaali- ja terveysalalla (mt. 200) työntekijän tulee työskenneltäessä kohdella asiakkaita tasavertaisesti, varsinkin päivähoitossa työntekijällä on suuri vastuu asenteiden muokkaajana.

Ennakkosenteet eivät kuitenkaan ole rasismia, vaikka ne joissain tapauksissa saattavatkin piillä rasististen ajatusten taustalla. Kasvattajan ei tule pelästyä omia ennakkoluulojaan ja stereotypioita, koska ne eivät ole ihmisiin iskostuneita ja muuttumattomia ajatusrakennelmia. Tärkeintä on tunnistaa ja tunnustaa omat ennakkoluulonsa, ja sitä kautta niihin voi myös tarttua. Tietämättömyydestä johtuvia ennakkosenteita voidaan muuttaa hankkimalla tietoa. Tutustuminen eri kulttuuri- taustaisiin ihmisiin auttaa murtamaan jo valmiiksi syntyneitä ennakkoluuloja. Ennakkosenteista päästäkseen on hyvä tutustua itseensä ja omaan kulttuuriin, ja opetella arvostamaan erilaisia piirteitä, sekä itsessään, että muissa. (Tunnista ennakkoluulosi, [viitattu 22.3.2014].)

3.1.2 Kulttuuritietoisuus

Alitolppa-Niitamon, Fågelin & Säävälän (2013, 86) mukaan kasvattajan kulttuuritietoisuus on hyvä lähtökohta sille, että perheellä on kokemus siitä, että he tulevat kohdatuksi ja kuulluksi. Tämä tarkoittaa kulttuuristen uskomusten, tapojen ja arvojen tunnistamista sekä perheiden että ammattilaisten tavassa toimia. Oleellista on

myös tunnistaa ne asiat ja tilanteet, joita ei voida selittää etnisyydellä tai uskonnolla. Maahanmuuttajaperheen (mt. 87) uskomusten ja tapojen selvittämisessä paras keino on olla utelias ja avoin. Arvostelematta kysyminen sekä kulttuuristen yhtäläisyyksien ja erojen pohtiminen yhdessä ovat keskeisessä asemassa kohtaamistilanteessa. Kasvattajan kannalta on huojentavaa, että kaikkia kulttuureja ei voi, eikä tarvitse tuntea. Liialliset yleistykset kulttuurisista tavoista eivät ole hyödyllisiä, koska yksilöllisiä eroja on vanhemmuudessa ja elämäntilanteessa. Nämä asiat vaikuttavat perheen hyvinvointiin ja arjen käytäntöihin. Työskentely (mt. 148) ja vuorovaikutus ovat usein toimivampia, kun huomioidaan perheiden erilaiset lähtökohdat. Kulttuuritietoisuudella (mt. 149), perheiden lähtökohtia ja voimavaroja tiedostavalla työllä saadaan mahdollisesti aikaan parempia, soveltuvampia ratkaisuja ja tuloksia.

Kokkosen (2010, 137) mukaan ensisijaisesti lasten vanhemmat ovat vastuussa oman kulttuurinsa tunnesääntöjen siirtämisestä seuraavalle. Vanhemmat näyttävät omalla esimerkillään ja tietoisesti opettaen, millä tavalla lapsen tulisi omin tunteisiinsa suhtautua. Esimerkiksi kamerunilaisessa kulttuurissa äidit useasti tekevät kaikkensa hiljentääkseen itkevän lapsensa, koska heidän kulttuurissa ei ole sopivaa näyttää kielteisiä tunteita. Puolestaan saksalaisäidit voivat pyrkiä vastavuoroisuuteen juttelemalla ja ilmeilemällä saadakseen vauvojen ilmaisemaan tunteita.

Kivijärvi (2011, 249) puolestaan painottaa kaikkien perheiden yksilöllistä kohtaamista, vaikka yleistietämys eri kulttuureista yhteistyössä auttaakin. Jokaisella perheellä nimittäin on omat tapansa ja arvonsa, joten perheen kanssa on syytä keskustella heidän käsityksistään. Perheen kohtaamisessa on syytä muistaa, että suomalaisen yhteiskunnan palvelut ja varhaiskasvatuksen sisällöt ja tavoitteet voivat olla hyvinkin vieraita toisesta kulttuurista tulevalle perheelle. Asioiden toistaminen ja kertaaminen on tarpeellista, koska perheet saavan paljon uutta informaatiota heidän muuttaessa maahan.

Erilaisuuden ymmärtäminen vaatii oman kulttuurin tuntemista ja tietämistä, ja näin ollen kulttuurien väliset erot ja niiden syyt tulee tunnistaa. Kulttuurien erilaisista piirteistä kannattaa keskustella ja kysyä avoimesti. Henkilöstön luonteva suhtautuminen kulttuureita kohtaan helpottaa luottamuksen ja kasvatuskumppanuuden rakentumista. Vanhemmat ovat oman kulttuurinsa asiantuntijoita, joten heidän

mielipidettään ja toiveitaan on tärkeä kuunnella. Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma turvaa sen, että lapsen ääni kuullaan ja vanhempien toiveet otetaan huomioon. Havainnot, joita lapsi tekee ja asenteet, jotka lapsi omaksuu päiväkodissa, vaikuttavat hänen käytökseensä tulevaisuudessa, kun hän menee kouluun. Lasta opetetaan ja kasvatetaan kunnioittamaan erilaisuutta, liittyipä ne sitten ihonväriin, uskontoon, kieleen tai vammaisuuteen. Kasvattajan tarttuminen lasten kysymyksiin auttaa lapsia arvostamaan moniarvoisuutta. (Monikulttuurisuus Helsingin varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa, [viitattu 22.3.2014].)

3.2 Päivähoidon henkilöstön valmius

Päivähoidon työntekijöiden tulee kunnioittaa maahanmuuttajaperheen kulttuurin tapoja, perinteitä, uskontoa ja toteuttaa käytännön toimintaa näiden mukaisesti, mahdollisuuksien mukaan. Suomessa ollessamme, yksi tavoitteista on myös tuoda lapsille esiin Suomen kulttuuria ja tapoja, sekä toimia jokaisen lapsen kohdalla yleisten päivähoidon periaatteiden mukaisesti. Erityisen tärkeää on, että lapsi kokee olevansa hyväksytty ja häneen, sekä hänen kulttuuriinsa suhtaudutaan myönteisesti. (Maahanmuuttajat päivähoidossa Ylöjärvellä, [viitattu 17.11.2013].)

Vilen ym. (2008, 203) kirjoittavat, että päiväkodeissa on valtava tarve työntekijöistä, joilla olisi tietoa monikulttuuristen perheiden kanssa työskentelystä. Päivähoidon henkilökunta tarvitsee tietoa suomen kielen opettamisen menetelmistä, kulttuureista ja uskonnoista, suvaitsevaisuus- ja vuorovaikutusasioista, lapsen kehityksen arvioinnista ja maahanmuuttajiin liittyvistä laeista ja asetuksista. Huovila (2013, 29) onkin tutkinut Lahden kaupungin monikulttuurista varhaiskasvatusta. Lahdessa jokaisesta päiväkodista on koulutettu yksi lastentarhaopettaja oppisopimuskoulutuksella monikulttuuriosaajaksi. Tämän kautta Lahden kaupunki pystyy entistä paremmin ja tietoisemmin vastaamaan eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten tarpeisiin.

Vilen ym. (2008, 204) korostavat, että tulkkipalvelua tulisi käyttää, jotta saavutettaisiin yhteinen ymmärrys perheen kanssa muun muassa laadittaessa lapsen yksi-

öllistä kasvatussuunnitelmaa. Päivähoidon työntekijän on hyvä tutustua kyseisen maan kulttuuriin jo ennen, kuin hän tapaa päivähoitoa aloittavan lapsen ja hänen perheensä. Päivähoidon kirjallisissa tuotoksissa esimerkiksi esitteissä, kirjeissä ja suunnitelmissa tulisi käyttää selkokieltä, ja myös keskusteluissa.

Varhaiskasvatuksessa on hyvä käyttää tulkkia päivähoiton alkaessa, varhaiskasvatus- ja esiopetuksen suunnitelmaa vanhempien kanssa tehdessä sekä silloin kun henkilökunta ja vanhemmat sitä tuntevat tarvitsevansa esimerkiksi aloitus- ja varhaiskasvatuskeskusteluissa. Tulkin käyttö lisää kielellistä tasa-arvoa ja mahdollistaa tiedon välittymisen. (Ikola 2014, materiaalit.)

3.3 Kasvatuskumppanuuden merkitys maahanmuuttajaperheiden kanssa työskenneltäessä

Kasvatuskumppanuus. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005, 31) määrittelee kasvatuskumppanuuden henkilöstön ja vanhempien tietoiseen yhteistyötoimintaan lasten kasvun, kehityksen ja oppimisen prosessien tukemisessa. Edellytyksenä on osapuolten keskinäinen luottamus, kunnioitus ja tasavertaisuus. Ensimmäinen kasvatusvastuu- ja oikeus on aina ensin vanhemmilla, kun taas tieto, osaaaminen, sekä vastuu kasvatuskumppanuuden ja tasavertaisen yhteistyön edellytysten luomisesta on päiväkodin henkilöstöllä.

Monikulttuurinen kasvatuskumppanuus. Sivén (2011, 14) perehtyy monikulttuuriseen kasvatuskumppanuuuteen. Tässä yhteydessä kasvatuskumppanuudessa edelleen painotetaan luottamuksellista ja vastavuoroista yhteistyötä, jossa osapuolten keskinäinen kunnioitus on tärkein arvo. Lapsen (mt. 15), joka kasvaa kahden eri kulttuurin välissä, tulee luottaa siihen, että eri kasvatusympäristöjen aikuiset kunnioittavat toisiaan. Toimiva kasvatuskumppanuus on säännöllistä yhteistyötä, ja se syvenee vaihe vaiheelta.

Halme ja Vataja (2011, 75) painottavat ajan merkitystä hyvän luottamuksen rakentumiseksi. Varhaiskasvattajan tulee kestää keskeneräisyyttä ja sitä, että asiat eivät aina suju toivotulla tavalla. Tästä syystä tarvitaankin uskallusta kertoa omista ha-

vainnoista rehellisesti lapsen vanhemmille. On myös hyvä panostaa arkisiin ja päivittäisiin keskusteluihin, jotka puolestaan luovat perustan ja mahdollistavat yhteisen käsityksen lapsesta.

Sivénin (2011, 13) mukaan Hyvinkäällä monikulttuuristen varhaiskasvatus on huomioitu siten, että heillä on kiertäviä erityislastentarhaopettajia. He vastaavat omien alueidensa vieraskielisten lasten yksilöllisen, tehostetun ja erityisen tuen tarpeen arviointiin ja järjestämiseen vanhempien, varhaiskasvattajien sekä muiden kuntouttavien ja tutkivien tahojen kanssa yhteistyössä.

4 MAAHANMUUTTAJALAPSI VARHAISKASVATUKSESSA

Tässä luvussa tarkastelemme varhaiskasvatusta maahanmuuttajalapsen näkökulmasta ja tarpeista katsottuna. Käymme läpi valtakunnalliset päivähoiton suositukset päivähoiton järjestämisestä sekä kerromme lapsen kielellisen rikkauden tärkeydestä ja uuden kielen oppimisesta. Lopuksi vielä kappale, jossa on hieman tietoa Seinäjoen tilanteesta.

YK:n lasten oikeuksien sopimus on tarkoitettu kaikkien lasten eduksi, katsomatta rotua, ihonväriä, sukupuolta, uskontoa, kieltä, poliittisia tai muita mielipiteitä, kansallista tai sosiaalista alkuperää, syntymää, varallisuutta tai muuhun seikkaan perustuvaa erotusta. Suomessa lasten oikeuksien sopimus on astunut voimaan lakina 20.4.1991. (Yleissopimus lasten oikeuksista, [viitattu 10.1.2014].)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005, 39) määritellään Suomen julkisen varhaiskasvatuksen järjestämisestä, joka perustuu yleisiin varhaiskasvatuksen tavoitteisiin, sekä lapsen äidinkielen ja kulttuurisen taustan huomioimiseen. Maahanmuuttajalapsilla on oltava mahdollisuus kasvaa monikulttuurisessa yhteiskunnassa oman kulttuuripiirinsä ja suomalaisen yhteiskunnan jäseniksi. Tärkeää on se, että lapsi kuuluu lapsiryhmään ja hän saa tukea sosiaalisiin kontakteihinsa ryhmässä. Riippumatta lapsen taustasta tyttöjen ja poikien välinen tasa-arvoisuus on lähtökohtana.

Päivähoiton tavoitteena on edesauttaa maahanmuuttajalasten sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja suomen kielen oppimista päivähoitotoiminnan avulla. Myös vanhempien tukeminen lasten kasvattamisesta kuuluu tavoitteisiin. Maahanmuuttajavanhemmat kasvattavat lapsiaan oman kulttuurinsa mukaan. Päiväkodissa henkilökunta kasvattajan roolissa välittää suomalaista kulttuuria. Hyvin oleellista on, että lapsi saa kokea olevansa hyväksytty sekä hänen kulttuurinsa suhtaudutaan myönteisesti. (Maahanmuuttajat päivähoitossa Ylöjärvellä, [viitattu 25.1.2013].)

Haasteita päivähoidolle asettavat kommunikaatio-, kielelliset – ja muut kehitysvaikeudet tai häiriöt, jotka saattavat jäädä huomaamatta piiloon kielellisen ilmaisuvaikeuden takia. Myös vanhempien kanssa syntyvät yhteistyöongelmat, kuten esi-

merkiksi kommunikaatio-ongelmat päivähoidon henkilökunnan kesken, ennakkoluulot ja pelot puolin ja toisin. Myös nämä asiat tulevat esille maahanmuuttajaperheiden kanssa työskenneltäessä; kasvatuserätyönteiden törmäykset, kuten ruokaan, puhtauteen ja sukupuoleen liittyvät erilaiset käsitykset ja käytännöt. Vaikka kulttuurien tuomia erilaisuuksia ja tapoja ei itse hyväksyisi, tulee niitä silti ymmärtää. Eri kulttuureista tulevat lapset ovat suomalaisten päiväkotien arkea tänä päivänä. (Kurola, Sutinen, Tiainen 2002, [viitattu 10.1.2014].)

4.1 Maahanmuuttajaperheen vastaanottaminen päivähoitoon

Maahanmuuttajalapsen tullessa päivähoitoon tutustumiskäynti perheen kanssa kannattaa aloittaa hyvissä ajoin. Ihanteellinen tutustumisaika on rauhallinen ja kiireetön, jotta perhe tulee kunnolla kohdatuksi ja huomioitua. Vanhemmilta on hyvä selvittää päivähoitoon liittyvät perheen uskonnolliset ja kulttuuriset tavat, sekä lapsen ruokailuun liittyvät rajoitukset ja toivomukset. (Maahanmuuttajat päivähoitossa Ylöjärvellä, [viitattu 17.11.2013]).

Vilenin ym. (2008, 204) mukaan lapsen sopeutumista auttaa, jos päiväkotiin voitaisiin palkata avustaja, joka kykenee puhumaan lapsen äidinkieltä. Perhettä voidaan pyytää tuomaan lapselle tuttua musiikkia. Kasvattajat voisivat opetella jotain peruskäsitteitä lapsen kielellä. Myös erilaiset kuvat esimerkiksi siirtymätilanteissa tukevat lapsen kielellistä kehitystä.

4.2 Lapsen kielellinen tietoisuus

Lapsen kielellisestä tietoisuudesta puhutaan silloin kun lapsi pystyy käsittelemään kieltä siinä määrin, että ymmärtää sanan merkityksen ja muodon. Lapsi pystyy esimerkiksi vastaamaan kysymykseen, onko juna lyhyt vai pitkä. Kielellinen tietoisuus on kielen havainnointia ja tutkimista, sekä kykyä vaihtaa näkökulmaa. (Hakamo 2011, 54.) Hakamo (m.t. 55) jakaa kielellisen tietoisuuden viiteen osaan.

Nämä osat ovat *fonologinen eli äännetietoisuus, morfologinen tietoisuus, syntaktinen tietoisuus, semanttinen tietoisuus, sekä pragmaattinen tietoisuus.*

Fonologinen eli äännetietoisuus on sitä, että lapsi oivaltaa äännerakenteen, kykenee hajottamaan sanoja osiin, sekä tunnistaa eri äänneitä. Fonologista tietoisuutta vaativat muun muassa tehtävät, joissa korostuu kirjainten muuttaminen äänneiksi, äänneiden yhdistäminen sanoiksi, tavurytmin hallinta, sekä riittäminen. (Hakamo 2011, 55.)

Morfologinen tietoisuus on taas tietoisuutta sanojen taipumisesta ja rakenteesta. Morfologisia tehtäviä voivat olla sanan pituuden liittäminen sanan kuultuun ja kirjoitettuun muotoon, kuin myös yhdyssanojen sisältämien sanojen keskinäisten suhteiden ymmärtäminen. (Hakamo 2011, 55)

Syntaktinen tietoisuus tarkoittaa lausetajua ja kielen sääntöjen ymmärtämistä. Lausetajun puutteellisuus yleensä näkyy alakouluissa lasten kirjoitelmissa, joissa teksti on kirjoitettu yhteen pötköön. *Semanttisessa tietoisuudessa* korostuu sanojen merkityksen ymmärtäminen. Esimerkiksi vitsit, kuten ”Aika meni hukkaan, kun susi söi kellon”. (Hakamo 2011, 55.)

Pragmaattinen tietoisuus tarkoittaa tietoisuutta kielen käyttötehtävistä. Kieltä osataan esimerkiksi käyttää tarkoituksenmukaisesti eri viestintätilanteissa. Lapsi osaa pyytää, vaatia, kuvailla, kutsua, kertoa, perustella jne. (Hakamo 2011, 55.)

4.3 Kaksikielisyys ja uuden kielen oppiminen päivähoitossa

Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa (2007, 23) on tarkkaan huomioitu eri kulttuurista tulevan lapsen sopeutuminen päiväkotiryhmässä. Lapsen suomen kielen taitotaso, sekä kulttuuri huomioidaan lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Maahanmuuttajataustaisen (mt. 24) lapsen tullessa päivähoitoon ensimmäistä kertaa, on hänen sopeutumista helpotettu pienentämällä ryhmäkokoja puolen vuoden ajaksi.

Uuden kielen oppiminen mahdollistetaan mukavalla tavalla, muun muassa leikkien, sekä vuorovaikutustilanteiden avulla niin lasten kuin aikuistenkin kanssa. Suomen kieltä lapsi oppii jokapäiväisissä toiminnoissa, perushoitotilanteissa, vertaisryhmissä, sekä pienryhmissä muiden lasten ja aikuisten kanssa. (Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2007, 24.) Kaksikielisyteen kasvaminen on prosessi, joka vaatii runsaasti aikaa. (Monikulttuurisuus Helsingin varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa, [viitattu 22.3.2014]).

4.4 Suomi toisena kielenä - opetus

S2-opetuksen tarkoituksena on kehittää lapsen suomenkielen taitoa, sekä lisätä lapsen tietoisuutta suomalaisesta kulttuurista. Opetuksen tavoitteena on toiminnallinen kaksikielisyys. S2-opetus tukee lapsen monikulttuurista identiteettiä. (Opetushallitus, 4, [viitattu 23.10.2014].)

Tampereen kaupungin Suomi toisena kielenä - opetussuunnitelman ([viitattu 25.1.2014], 3) tehdään jokaiselle lapselle henkilökohtainen S2-opetussuunnitelma. Tämän suunnitelman avulla taataan tavoitteellinen ja pitkäjänteinen selkeästi etenevä S2-opetus. Suunnitelma tehdään osaksi lapsen henkilökohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa, ja sitä seurataan säännöllisesti, sekä tavoitteet asetetaan realistisiksi. Suunnitelman laatiminen tapahtuu yhdessä lapsen vanhempien kanssa, mutta sen voi tehdä myös lastentarhaopettaja yksin tai yhdessä tiimin kanssa. Ennen suunnitelman laatimista kasvattajat arvioivat lapsen suomen kielen tasoja perinteisen arkihavainnoinnin avulla.

Suomen kielen opetusta toisena kielenä on toteutettu yksilö- tai pienryhmäopetuksena säännöllisesti. Opetusmenetelminä ovat toimineet muun muassa Kili-ohjelmaa, kuvia toiminnan tukena sekä erilaisia kielipelejä. Lapsen kielen kehitystä voidaan arvioida muun muassa kettu- ja lumiukkotesteillä. (Vilen ym. 2008, 203.)

4.5 Äidinkieli päivähoitossa

Suomen päivähoitolaissa on määritelty kasvatustavoitteet, joiden perusteella myös maahanmuuttajaryhmien lasten omaa kieltä ja kulttuuria tulee tukea yhteistyössä kyseisen kulttuurin edustajien kanssa. Maahanmuuttajalle oma äidinkieli edustaa juuria ja jatkuvuutta. Se on tärkeä osa ihmisen persoonallisuutta ja tärkein edellytys ihmisyydelle. Kielen oppimisella on todettu olevan yhteys lapsen kokonaiskehitykselle, ja sillä on merkittävä asema kaikessa lapsen oppimisessa. (Halme & Vataja 2011, 166.) Maahanmuuttajalle kieli vahvistaa tuntemusta omasta kulttuurista, siteitä omaan kieliyhteisöön ja etniseen kulttuuriin, sekä kulttuurista identiteettiä. Lapsen ja vanhempien kommunikoinnin mahdollistamiseksi on heillä oltava yhteinen kieli. (Mäkelä 2007, 14.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005, 39) mukaan lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä vastuu on ensisijaisesti perheellä, mutta varhaiskasvatuksessa lasta rohkaistaan käyttämään omaa äidinkieltään.

Esimerkiksi Mäkelän (2007,15) mukaan on tutkittu, että vähemmistökieliset lapset joiden omaa äidinkieltä tuetaan kouluissa, ovat paremmin menestyneitä, niin enemmistökielen opinnoissa, kuin myös muissakin aineissa, kuin ne lapset, joita opetetaan vain enemmistökielellä. Äidinkielen opetus siis edistää oppimisvalmiuksia, ajattelun kehittymistä, sekä parantaa koulumenestystä.

Avain aktiivisen kielen tukemiseen onkin siis avoin ja äidinkieltä arvostava ilmapiiri. Kun lapsi kokee ilmapiirin kannustavaksi, tuntee hän ylpeyttä osaamistaan kielistä. Lapsen kielelliset taidot vaikuttavat myös hänen sosiaaliseen asemaansa varsinkin muiden lasten seurassa. Kielen kautta lapsi rakentaa vuorovaikutustaan sekä kiinnittyy kulttuuriin ja ryhmään. (Monikulttuurisuus Helsingin varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa [viitattu 22.3.2014].)

4.5.1 KILI-ohjelma

Kili eli kieli- ja liikuntaryhmäkuntoutusohjelma on suunniteltu erityisesti pienryhmille. Kili sisältää kielen ja motoriikan kehitystä tukevat osa-alueet. Se on kehitetty alun perin kielihäiriöisille lapsille, mutta sen harjoitusten on todettu soveltuvan myös monikielisille lapsille. Kili kehittää lapsen kielellisiä taitoja, puheilmiasua ja perussensomotorisia valmiuksia. (Monikulttuurisuus Kuopion päivähoidossa 2013, [viitattu 22.3.2014], 25.)

Kili-ohjelmassa toistuu sama rakenne: aloitus, liikuntaosio, kielellinen osio ja lopetus. Tärkeää on, että toiminnassa on selkeä ja turvallinen viitekehys, myös kuvien käyttö tukee ennakoitavuutta. Kasvattajan tehtävänä on rohkaista lasta ja antaa positiivista ja kannustavaa palautetta. (Käytössä olevia menetelmiä lasten tarpeiden mukaan, [viitattu 22.3.2014], 1.)

4.5.2 Lumiukkotesti

Lumiukkotestin on kehittänyt puheterapeutti Pirjo Korpilahti. Se kehitettiin alun perin neuvoloiden viisivuotistarkastuksia varten, mutta sitä on helppo käyttää myös päivähoitoon, ja sen on huomattu soveltuvan myös maahanmuuttajataustaisen lapsen suomen kielen hallintaa arvioivaksi tehtäväksi. (Vilen ym. 2008, 174.)

Vilen ym. (2008,174) kirjoittavat, että testi koostuu eri välineistä, kuten kuvatauluisista, viidestä erivärisestä palikasta, kupista ja lusikasta. Lumiukko seikkailee useissa kuvissa ja kysymyksissä. Testin avulla arvioidaan lapsen kertovaa puhetta pyytämällä häntä kertomaan mitä kuvissa tapahtuu. Lapselle tehdään kysymyksiä samoista kuvista, ja näiden kysymysten avulla mitataan lapsen kielen ymmärtämistä. Testi auttaa saamaan tietoa lapsen puhemotoriikan sujuvuudesta, kun lapsen kielen liikettä tarkkaillaan, sekä aikamuotojen hallinnasta. Testissä lapsi toistaa aikuisen antamia sanoja tai lauseita, jolloin tarkkaillaan lapsen sanahahmoja ja lausemuistia. Nimeämistehtävässä lasta pyydetään kertomaan järjestyksessä kuvataululla olevat kuvat.

4.5.3 Kettutesti

Kettutesti on puheterapeutti Pauliina Eilomaan ja Pirjo Korpilahden kehittämä. Kettutesti tukee kasvattajaa, kun halutaan saada tietoa kolmevuotiaan kielellisistä taidoista. Tärkeää testitilanteessa on se, että se olisi leikinomainen ja, että lapsi ja testaaja tuntevat toisensa hyvin. Testi on hyvin konkreettinen, jonka vuoksi sitä on käytetty apuvälineenä myös maahanmuuttajataustaisen lapsen kanssa, kun on haluttu saada tietoa hänen suomen kielen hallinnasta. Testin avulla saadaan tietoa lapsen kielen, puheen ja kommunikaatiotaidoista. (Vilen ym. 2008, 174.)

Vilenin ym. mukaan (2008, 175) kasvattajalle testi antaa tietoa siitä, minkälaista tukea lapsi mahdollisesti kaipaa kielelliseen kehitykseen. Kettutesti koostuu seuraavista osa-alueista; kielen ymmärtäminen, ääntäminen ja puheen ymmärrettävyys, nimeäminen, toimintaohjeiden noudattaminen, kertova puhe, värien ja lukumäärien hallinta, taivutusmuotojen hallinta, sekä lapsen käyttämien ilmaisujen pituus.

4.6 Monikulttuurinen varhaiskasvatus Seinäjoella

Seinäjoen kaupungin Meirän Vasu (2012, 14) huomioi erikseen eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten varhaiskasvatuksen järjestämisen. Varhaiskasvatukseen osallistuminen tukee maahanmuuttajalasten mahdollisuutta oppia suomen kieltä kasvattajien ja muiden lasten kanssa tavallisessa lapsiryhmässä. Tällä tuetaan lapsen sosiaalisia kontakteja ja vuorovaikutustaitoja lapsiryhmässä. Meirän Vasun mukaan maahanmuuttajaperheiden kanssa tehtävä yhteistyö edellyttää erityistä huomiota päiväkodin henkilökunnalta. Kasvatuskumppanuuden merkitystä painotetaan vanhempien kulttuuria kunnioittaen.

Seinäjoella monikulttuurisen varhaiskasvatuksen toteutumisesta ei ole tehty kovin kattavasti kirjallista materiaalia. Tämän vuoksi olemme käyttäneet lähteinä muiden kaupunkien varhaiskasvatussuunnitelmia esimerkkeinä ja havainnollistavina teki-jöinä aiheen perusteluna.

5 MAAHANMUUTTAJAVANHEMPIEN JA KASVATTAJIEN NÄKEMYKSET

5.1 Maahanmuuttajaperheiden haastattelut

Maahanmuuttajaperheiden haastattelujen tavoitteet. Tavoitteenamme on osallistaa maahanmuuttajaperheitä kuulemalla heidän ajatuksiaan ja kokemuksiaan suomalaisesta päivähoidosta. Tavoitteena on haastatella maahanmuuttajaperheiden vanhempia, joista kumpikin on muuttanut Suomeen toisesta maasta.

Tarkoituksena on, että maahanmuuttajaperheiden vanhemmat voivat kertoa mietteitään turvallisessa ympäristössä joko heidän omassa kodissaan tai päiväkodissa. Haastattelu olisi joko yksilö- tai ryhmähaastattelu. Olemme myös varautuneet siihen, että haastattelut käydään englanniksi, jos suomenkielen puhuminen on haastavaa. Tarkoituksena on, että haastattelujen materiaalia hyödynnettäisiin oppaassa muun muassa siihen, miten opasta lähdettäisiin rakentamaan. Koemme tärkeänä, että saisimme keskustella maahanmuuttajaperheiden vanhempien kanssa heidän kokemuksistaan suomalaisesta päivähoidosta.

Toteutus. Maahanmuuttajaperheen vanhempien kohdalla alkuperäinen suunnitelma oli se, että olisimme haastatelleet kahden eri päiväkodin maahanmuuttajaperheiden vanhempia. Erinäisten syiden vuoksi, jouduimme muuttamaan suunnitelmaa, ja jättämään haastattelut syksyyn. Tarkoituksenamme oli toteuttaa maahanmuuttajaperheiden haastattelu ryhmähaastatteluna kummassakin päiväkodissa. Kyseinen suunnitelma ei toteutunut.

Syyskuussa haastattelimme viittä maahanmuuttajaperheiden vanhempia, joista kaksi vastasi kirjallisesti, ja kolme suostui kasvotusten tehtyyn haastatteluun. Haastattelu toteutettiin laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen. Me käytimme haastattelua ja havainnointia.

Tutkimme, minkälaisia kokemuksia heillä on suomalaisesta varhaiskasvatuksesta. Kasvokkain tehdyt haastattelut teimme perheiden kotona, jonne olimme sopineet tapaamisen. Koimme tärkeäksi, että maahanmuuttajaperheiden vanhemmat saivat

olla tutussa ympäristössä. Aluksi keskustelimme yleisesti asioista, jonka jälkeen juttelimme avoimesti heidän kokemuksistaan suomalaisesta varhaiskasvatuksesta. Haastattelun aikana kyselimme tarkentavia kysymyksiä esimerkiksi ”kertoisitko enemmän”. Haastattelu oli hyvin vapaamuotoinen, sillä muutaman kanssa joimme kahvia samalla. Haastatteluja ei ole nauhoitettu, koska vanhemmat kokivat sen epämiellyttävänä. Alun perinkin halusimme osallistaa ja kuulla vanhempia tässä asiassa.

Tulokset. Ne vanhemmat, jotka vastasivat haastatteluun kirjallisesti, pitivät aihetta tärkeänä. He asuvat pääkaupunkiseudulla, jossa monikulttuurinen varhaiskasvatus on kehittyneempää kuin pienemmillä paikkakunnilla. He kokivat osallisuutensa merkittävänä, vaikka heillä ei ollutkaan paljon huonoa sanottavaa suomalaisesta varhaiskasvatuksesta. Perheet ovat uskonnoltaan islaminuskoisia, joten he kokivat tärkeänä sen, että heidän uskonnollista vakaumustaan ja siihen liittyviä säädöksiä kunnioitetaan.

Maahanmuuttajaperheiden vanhemmat toivat esille perheen kohtaamisen merkityksen. He olivat tyytyväisiä siihen, miten heidät on vastaanotettu päiväkotiin. Suurin osa on täysin tyytyväisiä saamaansa palveluun, eivätkä juuri osanneet sanoa kehittämisideoita. Osa vanhemmista oli sitä mieltä, että Suomessa maan tavalla, eivätkä he ole kokeneet huonona asiana sitä, että heidän kulttuuritaustansa ei huomioida. Eri menetelmien käyttö vanhemmille oli vierasta. Yksi vanhemmista toivoi, että eri kulttuuriin kuuluvia juhlia huomioitaisiin päiväkodissa. Yksi vanhemmista oli huomannut maahanmuuttajalasten leikkivän päiväkodissa enemmän toistensa kanssa kuin suomalaisten lasten kanssa.

Johtopäätökset. Havaitimme, että vanhemmista huokuu kiitollisuus päiväkodin henkilökuntaa kohtaan. He arvostavat työntekijöitä, ja heidän osaamista. Kuvastaako tämä sitä, jos maahanmuuttajaperhe on mahdollisesti kokenut ikäviä tapahtumia, kunnioittavat perheen vanhemmat paremmin suomalaisille itsestään selviksi muodostuneita asioita. Kysyttäessä tarkemmin heidän kokemuksistaan kulttuuritaustansa huomioimisesta varhaiskasvatuksessa, eivät vanhemmat osanneet sanoa esimerkkejä. Kuitenkin meidän kertoessa, kuinka kulttuuritaustaa pystyy ottamaan huomioon, niin vanhemmat yllättyivät - esimerkiksi musiikkia heidän koti-

maasta, varhaiskasvattajat opettelisivat muutaman sanan lapsen kieltä, tukea vanhempia heidän kielen puhumiseen, joka on lapsen äidin- ja tunnekieli.

5.2 Varhaiskasvattajien haastattelut

Varhaiskasvattajien haastattelujen tavoitteet. Tavoitteena on tehdä opas Seinäjoen varhaiskasvattajille, jossa olisi tietoa monikulttuurisesta varhaiskasvatuksesta. Tavoitteena on koota tiimi Seinäjoen varhaiskasvattajista, jotka lähtisivät meidän kanssamme suunnittelemaan opasta, ja sen sisältöä. Tarkoituksena on saada tietoa siitä, miten monikulttuurista varhaiskasvatusta toteutetaan Seinäjoella, ja minkälaisiin haasteisiin varhaiskasvattajat ovat törmänneet työskennellessään maahanmuuttajaperheiden kanssa. Varhaiskasvattajia haluamme haastatella siksi, koska haluamme osallistaa heidät kehitystyöhön, jotta oppaasta tulisi heidän tarpeisiinsa vastaava.

Toteutus. Myös alkuperäinen suunnitelma varhaiskasvattajien kohdalla muuttui. Toivoimme että olisimme saaneet muodostettua tiimin, joka koostuisi kasvattajista eri päiväkodeista Seinäjoelta. Kyseinen suunnitelma ei toteutunut.

Haastattelimme Seinäjoen päiväkodin kahta varhaiskasvattajaa, päiväkodin johtajaa ja aluejohtajaa asian tiimoilta. Haastattelu toteutettiin laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen. Kahta päiväkodin varhaiskasvattajaa haastattelimme avoimin kysymyksin esimerkiksi miten maahanmuuttajaperheiden kanssa työskentely toteutuu heidän päiväkodissaan, ja minkälaisiin haasteisiin he ovat törmänneet. Haastattelimme myös saman päiväkodin johtajaa, joka on työskennellyt maahanmuuttajaperheiden kanssa jo pitkään. Saimme varhaiskasvattajilta ja päiväkodin johtajalta luvan nauhoittaa haastattelu.

Olemme olleet aluejohtajaan yhteydessä kevästä 2014 lähtien, mutta ensimmäisen kerran kasvotusten näimme syyskuulla. Myös aluejohtajan haastattelu nauhoitettiin. Hänen kanssaan keskusteltiin yleisesti monikulttuurisen varhaiskasvatuksen toteuttamisesta Seinäjoella, siihen liittyvistä haasteista sekä varhaiskasvattajien asenteista maahanmuuttajaperheiden kanssa työskentelyä kohtaan.

Tulokset. Varhaiskasvattajat kertoivat, että usealla on pelkoja maahanmuuttajaperheitä kohtaan, jotka he kokevat hankalaksi esimerkiksi yhteisen kielen puuttuminen. Sekä maahanmuuttajaperheen vanhemmat että varhaiskasvattajat ovat sitä mieltä, että rohkeutta englanninkielen puhumiseen kaivataan. Kasvattajat pohivat sitä, että omaa oppimista kielen suhteen tulee kehittää, jotta osaa kertoa hie-man syvällisemmin esimerkiksi lapsen päivästä. Eikä ainoastaan niin, että on ollut hyvä tai huono päivä. Kasvattajat kokivat englanninkielisen varhaiskasvatussuunnitelman helpottavan vasukeskustelussa.

Varhaiskasvattajat toivat esille muutamia esimerkkejä tilanteista maahanmuuttajaperheiden ja – lasten kanssa. Kasvattajat kokevat haasteelliseksi sen, että yhteistyö sekä maahanmuuttajavanhempien että lasten kanssa on vaikeaa, jos ei ole yhteistä kieltä. Lapsi tuntee olonsa turvattomaksi vieraassa ympäristössä, ja siksi voi itkeä tai nukkua paljon. Lapsen aloittaessa päivähoidon kestää jonkin aikaa, kun lapsi oppii ja tottuu uuteen ympäristöön. Lapsen ikä vaikuttaa siihen, miten kauan siinä kestää. Esimerkiksi 1-vuotias lapsi nukkuu suurimman osan ajasta, ja hereillä olon lapsi itkee. Sekä 3-vuotias lapsi itkee, mutta saa turvaa, kun vanhempi sisarus on samassa päiväkodissa. Kasvattajat kertoivat, että he ovat pyytäneet perheen vanhempia kirjoittamaan paperilla heidän äidinkielellä muutamia lauseita, muun muassa ”äiti tulee pian”.

Maahanmuuttajaperheen vanhemmalta ja kasvattajilta tuli samankaltaisia ajatuksia maahanmuuttajalasten leikkimisestä keskenään. Varhaiskasvattajat pohtivat sitä, että maahanmuuttajalapset todennäköisesti tuntevat yhteenkuuluvuutta, ja näin ollen ystäväystyvät helpommin. Yleisesti ottaen kasvattajat kuitenkin totesivat, että lapsiryhmissä lapset ovat avoimia leikeissään, ja leikkivät toistensa kanssa riippumatta siitä onko ihonväri tai kieli sama.

Haastateltavat ovat todenneet, että aihe on hyvin ajankohtainen ja tarpeellinen, koska maahanmuuttajaperheiden määrä on lisääntynyt ja lisääntyy tulevaisuudessa. He ovat huomanneet varhaiskasvattajissa pelkoja maahanmuuttajaperheiden kanssa työskentelyyn, ja toivoivatkin saavansa oppaasta apuja ja vinkkejä siihen.

Johtopäätökset. Useaan kertaan ilmeni aiheen tarpeellisuus. Varhaiskasvattajat, päiväkodin johtaja ja aluejohtaja olivat motivoituneita aiheesta, ja kaikilla on kokemusta monikulttuurisesta varhaiskasvatuksesta. Kuitenkaan kaikki eivät ole yhtä innokkaita työskentelemään maahanmuuttajaperheiden kanssa, johtuen osittain jo valmiiksi syntyneistä ennakkoluuloista. Joutuu perehtymään enemmän itselleen vieraisiin asioihin. Haastatteluissa olleista kasvattajista ilmeni palo maahanmuuttajaperheiden kanssa työskentelyyn, koska se tuo uutta näkökulmaa työhön ja mahdollisesti rikastuttaa päiväkodin arkea. Varhaiskasvattajien haastattelujen kautta olemme muokanneet opasta sen mukaan, että se palvelisi kasvattajia mahdollisimman hyvin. Heidän kanssaan käydyt haastattelut tukivat meidän ajattamme siitä, minkälaista tietoa ja tukea Seinäjoen varhaiskasvatus tarvitsee tästä aiheesta.

6 YHDESSÄ OLEMME ME - OPAS

6.1 Oppaan tavoitteet ja toteutus

Opinnäytetyömme tuotoksena on opas. Sen tavoitteena on antaa monipuolista tietoa monikulttuurisesta varhaiskasvatuksesta. Varhaiskasvattajat löytäisivät tarvitsemaansa tietoa ja tukea muun muassa siihen, kun maahanmuuttajalapsi aloittaa päivähoidon. Opas toimisi työvälineenä, johon tarpeen vaatiessa pystyy palaamaan. Tavoitteena on, että opas olisi selkeä, mielenkiinnon herättävä ja innostava, sekä rohkaisisi varhaiskasvattajia työskentelemään maahanmuuttajaperheiden parissa.

Opas on monisivuinen ja koostuu useasta osasta ja luvusta. Se on suunniteltu ja toteutettu siten, että siihen on hyvä palata erilaisten asioiden kohdalla. Sisällysluettelosta löytyy, mihin kasvattaja tarvitsee informaatiota maahanmuuttajaperheisiin liittyvissä asioissa. Myös olisi hyvä, jos kasvattaja tutustuu oppaan sisältöön ennen kuin maahanmuuttajaperheen lapsi on aloittamassa päivähoitoa. Oppaan tarkoitus on tukea ja auttaa siinä.

Opasta kootessamme olemme tarkastelleet muita oppaita koskien maahanmuuttajaperheitä, mutta myös sellaisia, jotka eivät liity varhaiskasvatukseen tai maahanmuuttajiin millään tavalla. Halusimme tarkastella monenlaisia oppaita, jotta saisimme itsellemme paremman kokonais käsityksen siitä millainen meidän oppaastamme tulisi. Pohdimme, millä tavoin haluamme tuoda oppaan esille, onko se joko PDF- tai Power-Point- tiedosto. Päädyimme PowerPoint-pohjaan, koska siitä saa tehtyä eläväisen ja selkeän. Se tuntui meille luontevalta valinnalta, koska se on tuttu. Oppaan tekeminen on ollut koko opinnäytetyöprosessin mielekkäin vaihe, koska se on ollut luovaa. Opasta tehdessä olemme huomanneet, että olemme kehittyneet ja oppineet paljon monikulttuurisesta varhaiskasvatuksesta.

Oppaan sisältöön olemme keränneet tietoa varhaiskasvattajilta, aluejohtajalta ja maahanmuuttajaperheiden vanhemmilta. Oppaan sisältöön on vaikuttanut kasvattajien esille tuomat asiat. Ne ovat vahvistaneet myös ajatuksiamme oppaan sisällöstä. Oppaan jäsenitys on muokkautunut, koska olemme hyödyntäneet yhteistyö-

kumppaneiden kehittämideoita ja -näkömymiä, ja näin ottaneet huomioon tämänhetkisen tarpeen.

6.2 Aiemmat oppaat ja opinnäytetyöt

Aikaisempia opinnäytetöitä on tehty aiheesta aiemminkin eri näkökulmista. Osa oppaista on tehty opinnäytetyön tuotoksena. Oppaista saimme ideoita siihen, mitä osa-alueita haluamme kustakin oppaasta hyödyntää. Seuraavaksi esittelemme ne oppaat ja perehdytyskansiot, joista olemme saaneet tietoa ja ideoita oman oppaan työstämiseen.

Perehdyttämiskansio on tehty Ylöjärvellä varhaiskasvattajille (Maahanmuuttajat päivähoitossa Ylöjärvellä). Tästä perehdyttämiskansiosta olemme saaneet apua, kun olemme koonneet oppaan runkoa ja sisältöä. Perehdyttämiskansiossa on perustietoa maahanmuuttajista, mikä on hyvin käytännönläheistä, jota pystyy hyödyntämään arjessa. Kyseisestä tuotoksesta olemme saaneet hyvin paljon ideoita oppaan rakentumiselle ja otsikoinnille. Esimerkiksi perehdyttämiskansiossa oli otsikko nimeltään maahanmuuttajalapsi päivähoitossa, siitä olemme saaneet tietoa opinnäytetyömme sisältöön maahanmuuttajalapsi varhaiskasvatuksessa muun muassa siihen, kun maahanmuuttajalapsi aloittaa päivähoiton.

Eerikkälä & Kangas (2011) Kemi-Tornion ammattikoulusta ovat tehneet opinnäytetyön tuotoksen, nimeltään Meille tulee maahanmuuttajalapsi – vinkkejä päivähoiton arjen sujumiseen. Kansion ulkoasu on hyvin pelkistetty, ja siinä on paljon tekstiä. Tuotoksessa on huomioitu maahanmuuttajaperhe useasta eri näkökulmasta, mikä on mielestämme hyvä asia, koska se auttaa näkemään kokonaisuutta. Jokaisen luvun päätteeksi oli tehty tiivistelmä, ja ajatuksia herättävä koonti, joka kiteytti tekstin ja sanoman mielestämme hyvin. Oma opinnäytetyötämme tehdessä, olemme pystyneet vertaamaan monipuolisesti tietoa, ja saaneet ideoita muun muassa siihen, mikä tieto on meidän mielestä oleellista opasta tehdessä.

Sara Ritasalo (2009) Mikkelin ammattikorkeakoulusta on tehnyt opinnäytetyön tuotoksena oppaan. Se on nimeltään Opas maahanmuuttajavanhempien ja päivähoi-

don henkilökunnan välisen kommunikoinnin helpottamiseksi. Kyseiseen oppaaseen on liitetty kuvia päivähoidon päivästä, esimerkiksi päivän toiminnoista, tunteista, juhlista ja ruuista. Kuvien käyttö maahanmuuttajalasten ja –perheiden kanssa on hyvin tärkeää, ja pitkään mietimme, olisimmeko myös tehneet varhaiskasvattajille samankaltaisen kuvakollaasin. Kuitenkin päädyimme siihen, että kasvattajat saavat itse valita tarvitsemansa kuvat, joita käyttää. Oppaaseen olemme linkittäneet sivut, joista kuvia löytää, ja ehdottaneet vinkiksi, että niitä voi ottaa myös oikeista tiloista ja leluista.

Olemme tarkastelleet ja hyödyntäneet yleisesti myös muita oppaita, ja pohtineet, millä tavoin oppaastamme tulisi yksinkertainen ja selkeä. Tärkeäksi koimme, että oppaasta olisi hyötyä ja, että kasvattaja voisi palata asiaan uudelleen. Oppaan sisällysluettelosta kasvattaja pystyy helposti löytämään etsimänsä tiedon. Etsiesämme muita tutkimuksia löysimme mielestämme relevantteja töitä nimenomaan eri yliopistoissa tehdyistä graduista. Harmiksemme emme saaneet töitä avattua niiden tietosuojan vuoksi. Työt ovat valitettavasti luettavissa vain kyseisten yliopistojen kirjoilla oleville.

7 YHTEENVETO

Suomessa maahanmuuttajia on vähiten verrattuna esimerkiksi muihin Pohjoismaihin. Silti voi sanoa, että maahanmuutto on selvästi nousussa. Maahanmuuttajia varten tehtävä työ on äärimmäisen tärkeää, jotta heidän kotoutumisprosessinsa lähtisi hyvin käyntiin ja he tuntisivat Suomen kodikseen.

Seinäjoella maahanmuuttajia on suhteellisen vähän. Tämä johtuu osittain siitä, että kaupunkina Seinäjoki on melko pieni. On kuitenkin ilo huomata, että Seinäjoen katukuva on muuttunut kansainvälisemmäksi. Seinäjoen päiväkodeissa ei vielä kovin paljon ole maahanmuuttajataustaisia lapsia, mutta tämäkin asia on onneksi kääntynyt positiivisempaan suuntaan. Kävi ilmi, että monikulttuurinen varhaiskasvatus on olemassa myös Seinäjoella, mutta vielä maahanmuuttajaperheet ovat silti suhteellisen ”uusi ilmiö”.

Teorian yhteenveto. Maahanmuuttajien parissa työskenneltäessä on tärkeää tietää mitä termejä käytetään. Kaikki maahanmuuttajat ovat yksilöitä sinänsä, eikä heitä voida laittaa samaan lokeroon, mutta silti on olemassa tiettyjä käsitteitä, jotka on tärkeää tietää. Meidän mielestä keskeisimmät maahanmuuttoon liittyvät käsitteet ovat kulttuuri, maahanmuuttaja, kotoutuminen ja kotouttaminen, kulttuuri-identiteetti ja sen tukeminen, sekä monikulttuurisuus.

Päivähoidon työntekijällä, joka työskentelee monikulttuurisessa työympäristössä, tulee olla monikulttuurista osaamista. Monikulttuurinen pätevyys auttaa työntekijää ymmärtämään eri kulttuurien välisiä eroja, mutta myös tunnistaa oman kulttuurinsa. Monikulttuurinen pätevyys näkyy ennen kaikkea arvostuksena. Avainasemassa on myös kohtaaminen. Työntekijällä voi olla omia ennakkoluuloja, eikä niitä pidä säikähtää. Tärkeää on, että pystyy laittamaan omat ajatuksensa taka-alalle ja onnistuu kohtaamaan maahanmuuttajan kunnioittavasti. Arvostuksen ja onnistuneen kohtaamisen kautta syntyy keskinäinen luottamus.

Jotta maahanmuuttajaperhe tuntisi itsensä kuulluksi ja arvostetuksi, tulee työntekijällä olla myös kulttuuritietoisuutta. Kulttuuritietoisuus ei suinkaan tarkoita sitä, että

toisesta kulttuurista tulee etukäteen tietää kaikki, vaan myös sitä, että osaa ja uskaltaa kysyä. Jokainen perhe tulee kohdata yksilöllisesti, koska jokainen kulttuuri on oma ainutlaatuisuutensa. Monista asioista suomalaisessa kulttuurissa tulee helposti itsestäänselvyyksiä, joten asioiden toistaminen maahanmuuttajalle on tärkeää. On myös aina varmistettava, että molemmat osapuolet ovat tulleet ymmärretyiksi.

Maahanmuuttajaperheen lapsi, jonka molemmat vanhemmat ovat ulkomaalaisia, ei osaa vielä suomen kieltä Suomeen tullessaan. Varhaiskasvatuksen työntekijöillä on suuri merkitys sillä, kuinka lapsi uuden kielen oppii. Pienestä lapsesta puhuttaessa tulee kielen oppimisen olla hauskaa ja tapahtua leikkien ja vuorovaikutustilanteiden kautta. Työntekijän tulee myös tietää eri kulttuureista, kulttuurillisista tavoista, suvaitsevaisuus- ja vuorovaikutusasioissa, sekä myös maahanmuuttajiin liittyvistä laeista ja asetuksista. Työntekijän on muistettava, että lasta ei koskaan saa eikä pidä käyttää tulkkina, vaan tulkki tulee aina tilata muualta. Jos lasta käytetään tulkkina, voi tämä rikkoa esimerkiksi perheen sisäistä arvojärjestelmää.

Kasvatuskumppanuus perustuu vanhempien ja työntekijän keskinäiseen luottamukseen ja molemmat sitoutuvat kasvattamaan lasta samalla tavalla. Maahanmuuttajaperheen kanssa työskenneltäessä kasvatuskumppanuudessa pätee samat asiat kuin suomalaistenkin perheiden kanssa, mutta luottamusta ja keskinäistä arvostusta erityisesti painotetaan. Kasvattajalta vaaditaan pitkäjänteisyyttä ja keskenäisyyttä ja on kestettävä sitä, että asiat eivät aina suju halutulla tavalla. Lapsesta tehdyistä havainnoista tulee välittömästi kertoa vanhemmille, jotta rehellinen ilmapiiri säilyy. Seinäjoellakin olisi hyvä olla yksi erityislastentarhaopettaja, joka vastaisi kaikista Seinäjoen kaupungin päiväkodeissa olevista maahanmuuttajalapsista. Tämä takaisi sen, että lapset saisivat heti tarvittavan tuen ja avun, ja hänen S2-oppimista seurattaisiin säännöllisesti. Vanhemmilla olisi myös yksi luotettava kasvatuskumppani, jonka kanssa he tapaisivat aika ajoin.

Maahanmuuttajalapsen tullessa päivähoitoon lähtee kaikki liikkeelle valtakunnallisista kasvatustavoitteista. Suomen päivähoito perustuu YK:n lasten oikeuksien sopimukseen, joka kattaa kaikille lapsille samat oikeuden ihonväristä tai rodusta riippumatta. Kaikki lapset ovat samanarvoisia. Yksi varhaiskasvatuksen tavoitteista

on se, että lapsen oma äidinkieli ja kulttuuritausta tulee huomioida. Lapselle pitää luoda tunne, että hän kuuluu lapsiryhmään ja hänen sosiaalisia kontaktejaan tulee tukea. Lapsi tarvitsee tukea kasvaakseen suomalaiseen yhteiskuntaan ja osana tätä on myös se, että hänen vanhempiaan tuetaan. Lapsi oppii oman kulttuurinsa vanhemmiltaan, mutta päivähoidon tehtävänä on välittää suomalaista kulttuuria. Työntekijä voi kokea haasteena kommunikaatio-, kielelliset ja kehitykselliset häiriöt, koska nämä voivat jäädä huomaamatta kielellisen ilmaisuvaikeuden takia. Haasteena ovat myös vanhempien kanssa tapahtuvat ongelmat kommunikoinnin kanssa päivähoidon henkilökunnan kesken. Törmäyksiä voi tulla myös kasvatuksellisissa seikoissa, kuten ruuan ja pukeutumisen suhteen. Kasvattajalta vaaditaan rohkeutta puuttua epäkohtiin ja yhteisen kielen puuttuessa, voidaan käyttää kuvia puheen tukena.

Seinäjoen kaupungin Meirän Vasu huomioi erikseen eri kieli- ja kulttuuritaustasta tulevat lapset päivähoiton järjestämisessä. Varhaiskasvatukseen osallistuminen tukee maahanmuuttajalasten mahdollisuutta oppia suomen kieltä muiden lasten ja kasvattajien kanssa lapsiryhmässä. Me haluamme opinnäytetyöllämme tarjota kasvattajille konkreettisen työvälineen, mikä auttaisi vielä paremmin huomioimaan maahanmuuttajalapsen ja heidän vanhempain päivähoiton maailmassa. Oppaan avulla työntekijät saavat välineitä lapsen oman kulttuurin tukemiseen, sekä myös suomen kielen oppimisen havainnointiin ja edistymiseen. Opas auttaa myös kasvattajia huomioimaan lapsen vanhemmat paremmin, sekä tuo tietoa eri uskonnoista. Kyseistä opasta Seinäjoella ei vielä ole, mutta sille on esitetty tarvetta.

Maahanmuuttajaperheen tullessa päivähoitoon tulee tutustuminen aloittaa jo varhaisessa vaiheessa. Tutustumiselle tulee antaa aikaa, koska todennäköisesti kaikki suomalaisessa kulttuurissa on perheelle vierasta, jo päivähoitosta lähtien. Kasvattajan on syytä huomioida perheen status, jolla he ovat Suomeen tulleet esimerkiksi pakolaisuus. Vanhemmilta tulee heti alkuun selvittää muun muassa uskontoon ja ruokailuun liittyvät rajoitukset ja toivomukset. Jo tämä herättää vanhemmissa luottamusta ja he tuntevat, että heidän kulttuuriaan arvostetaan. Lapsen sopeutumista ryhmään puolestaan auttaa pienryhmätoiminta. Perhettä on hyvä kannustaa tuomaan päiväkotiin esimerkiksi kotona luettuja satukirjoja, tai musiikkia, jotta lapsella olisi päiväkodissa myös jotain tuttua omasta kulttuurista.

Päiväkodin tehtävänä on tukea lapsen kaksikielisyyttä. Oman äidinkielen opettamisen ja säilyttämisen vastuu on ensisijaisesti vanhemmilla, mutta päiväkodin tehtävänä on myös osittain tukea sitä. Päiväkodin on luotava lapselle avoin ja suvaitsevainen ilmapiiri, jolloin lapsi voi olla ylpeä omasta äidinkielestään. Maahanmuuttajalle oma äidinkieli edustaa juuria ja jatkuvuutta ja kielenoppimisella on todettu olevan yhteys lapsen kokonaiskehitykselle ja se auttaa kaikessa oppimisessa. Kieli auttaa lasta kiinnittymään kulttuuriin ja ryhmään, sekä rakentaa vuorovaikutustaan.

Uuden kielen oppiminen tulee siis mahdollistaa lapselle mieluisalla tavalla, joka tapahtuu leikkien ja erilaisten vuorovaikutustilanteiden avulla niin lasten kuin aikuistenkin kanssa. On syytä muistaa, että kaksikielisuus on pitkä prosessi, jolle tulee antaa aikaa. Lapsen uuden kielen oppiminen tapahtuu jokapäiväisissä vuorovaikutus ja perushoitotilanteissa.

Suomi toisena kielenä – opetus järjestetään siten, että jokaisella lapselle tehdään henkilökohtainen S2-suunnitelma. Suunnitelma tehdään osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, ja asetettujen tavoitteiden tulee olla realistisia – niiden täyttymistä on myös seurattava säännöllisesti. Suunnitelma laaditaan yhdessä vanhempien kanssa, mutta se ei ole välttämätöntä. Sen voi tehdä myös lastentarhaopettaja yksin tai yhdessä tiimin kanssa. Lapsen suomen kielen kehitystä voidaan arvioida muun muassa kili-ohjelman, sekä kettu- ja lumiukkotestien avulla. Kili-ohjelman avulla lapselle yhdistyy liikkeet ja sanat. Kiliohjelma on siitä hyvä, että siinä voi olla mukana myös suomalaisia lapsia, joka tekee oppimisesta maahanmuuttajalapselle hauskan miellyttävän kokemuksen.

Kehitysideat. Monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa on mielestämme vielä paljon kehitettävää. Tämä johtuu suurimmaksi osaksi siitä, että maahanmuutto ilmiönä on Suomessa vielä kovin nuori. Kehitysidea, joka mielestämme tulisi toteuttaa maanlaajuisesti, on se, että kuntien, tulisi kouluttaa päiväkoteihinsa monikulttuuriosajia. Lahdessa tällainen käytäntö on jo olemassa, mikä helpottaa paremmin sitä, että maahanmuuttajaperheiden tarpeisiin pystytään paremmin vastaamaan. Tämä myös helpottaisi vanhempien luottamusta siinä mielessä, että heillä olisi yksi henkilö, jonka puoleen he voisivat kääntyä eri asioissa. Myös monikult-

tuoriosaja olisi vastuussa nimenomaan maahanmuuttajalasten kielenoppimisesta, ja siitä, että muut erityisvaikeudet pystyttäisiin havaitsemaan ajoissa.

Tiedonhankinta. Mielestämme onnistuimme löytämään paljon relevanttia lähteaineistoa. Tuoretta lähdetietoa ei kuitenkaan niin paljoa löytynyt esimerkiksi maahanmuuttajaperheistä, tai maahanmuuttajataustaisista lapsista nimenomaan varhaiskasvatuksessa. Hyödynsimme paljon eri kaupunkien varhaiskasvatussuunnitelmia, sekä oppaita monikulttuurisesta varhaiskasvatuksesta, koska mielestämme tieto oli oman kokemuksemme kautta arvokasta ja pätevää. Joidenkin käsitteiden kohdalla, esimerkiksi monikulttuurisen pätevyyden osalta kotimainen lähdemateriaali oli vähäistä. Suomessa ei aihetta ole todennäköisesti tutkittu vielä niin paljon, että siitä olisi saatu kirjoitettua aineistoa.

Omat ajatuksemme. Opinnäytetyöprosessi on ollut pitkä, mutta antoisa. Prosessi opetti meille sen, että matkalla voi tulla vastaan erilaisia törmäyskohtia. Kaikki ei aina suju suunnitelmien mukaan, mutta siinä tapauksessa on osattava miettiä tilanne uudelleen ja keksiä uusi vaihtoehto. Ajoittain meille tuli haasteeksi löytää yhteistä aikaa opinnäytteen kirjoittamista varten, mikä johtui enimmäkseen siitä, että opintomme ovat eri aikatauluissa. Saimme kuitenkin jaettua työt tasaisesti, ja palasimme aina lopulta yhteen ja tarkastelimme edistystämme.

Olemme oppineet paljon muun muassa kohtaamisen merkityksestä ja eri kulttuurien välisistä eroista. Tärkeäksi asiaksi on tullut esille myös se, että omat ennakkoluulot ovat hyväksytyjä, mutta niille ei tule antaa valtaa. Siihenkin on törmätty, että maahanmuuttajilla on ennakkoluuloja suomalaisia kohtaan. Avoimuus ja rehellisyys ovat mielestämme oleelliset piirteet, jotka auttavat monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa.

Maahanmuuttajaperheiden ja kasvattajien puheissa korostui kohtaamisen merkitys. Maahanmuuttajaa ei tule vieroksua sen vuoksi, että hänen ulkonäkönsä, tai pukeutumistyyliensä on erilainen kuin mitä yleensä näemme. Maahanmuuttaja voi itse kokea jännitystä tavatessaan suomalaisia, etenkin viranomaisia. Tämä saattaa johtua siitä, että omassa maassaan he ovat kokeneet epäluottamusta viranomaisia kohtaan. On myös tärkeää muistaa, että eri kulttuureista tulevilla voi olla täysin

erilainen kasvatustyyli, kuin se mihin me olemme tottuneet. Asioista tulee puhua suoraan, ja puuttua ongelmatilanteisiin, mikä voi esimerkiksi liittyä lapsen rankaisemiseen. Omat arvot tulee tunnistaa, jotta voi ymmärtää muita. Yhdeksi pääseikaksi meille nousi se, että oli tilanne mikä tahansa on erityisen tärkeää, että molemmat osapuolet tulevat ymmärretyiksi. Kuvien käyttöä ei kannata vieroksua vanhempien kanssa, jotkut asiat on hyvä havainnollistaa kuvin.

Ensimmäisen kerran voi tuntua vaikealta ja monimutkaiselta vastaanottaa maahanmuuttajaperhe, mutta uskomme, että se rohkeus auttaa tässäkin. Ja jatkossa se antaa itseluottamusta omaa työtä kohtaan. Monikulttuurinen varhaiskasvatustyyli on kuitenkin tätä päivää, ja lisääntymässä määrin. Se ei palvele ketään, että asiasta sulkee silmät, koska jokainen kasvattaja tulee työssään kohtaamaan maahanmuuttajaperheitä ennemmin tai myöhemmin. Näiden asioiden pohjalta olemme koonneet oppaan päivähoitoon kasvattajille, jonka toivoisimme tukevan kasvattajia maahanmuuttajaperheisiin liittyen.

Ammatillinen kasvu. Mielestämme opinnäytetyömme on erittäin merkittävä sosionomin työn kannalta. Sosionomeista valmistuu myös lastentarhaopettajia, jolloin työssä tulee olla monikulttuurista osaamista. Opinnäytetyömme sisältää tärkeää teoriaa siitä, millaista osaamista varhaiskasvatustajalta monikulttuurisessa kasvatusympäristössä vaaditaan. Myös oppaamme on tehty kasvattajille työvälineeksi, joka sisältää käytännönläheisemmin asioita, jotka heidän tulee huomioida maahanmuuttajaperheiden kanssa työskennellessä.

Itse opimme monikulttuurisesta varhaiskasvatuksesta paljon, ja myös saimme kokonaiskuvan siitä millainen ihannetilanne päiväkodeissa olisi. Tämähän olisi juuri se, että jokaisessa kunnassa työskentelisi monikulttuuriosajia. Jos kunnilla ei ole mahdollisuutta kouluttaa työntekijöitä jokaisesta päiväkodista, niin ainakin niistä, joissa monikulttuurisia lapsia on enemmän. Uskomme, että kykenemme tulevaisuudessa työskentelemään monikulttuurisessa työssä. Tiedämme mitä asioita itässä tulee pohtia, ja kuinka suuri merkitys ensimmäisellä kohtaamisella on. Toki jokainen maahanmuuttaja on erilainen, mutta kunhan muistaa arvostavan ja rehellisen asenteen, on kohtaaminen varmasti helpompaa.

LÄHTEET

- Alitolppa-Niitamo A., Fågel S. & Säävälä M. 2013. Olemme muuttaneet - ja kotoutumme. Helsinki: Kirjapaino Fram, Vaasa
- Asumisaika. 2014. [Verkkosivu]. Helsinki: Maahanmuuttovirasto. Saatavana: http://www.migri.fi/suomen_kansalaisuus/kansalaisuuden_hakeminen/edellytykset/asumisaika
- Benjamin S. 2011. Kulttuuri-identiteetti – Merkitys kehitykselle ja kotoutumiselle. Hankkeessa: Kulttuuriperintökasvatus identiteetin ja kotouttamisen tukena – Kulttuuriperintökasvatuksen kehittämishanke 2011-2013. Helsinki: Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seura ry. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 17.11.2013]. Saatavana: <http://kulttuuriperintokasvatus-fi-bin.directo.fi/@Bin/04ea040da7a30e74498631942aba0435/1390469838/application/pdf/155157/KULTTUURIPERINT%C3%96KASVATUS%20IDENTITEETIN%20JA%20KOTOUTTAMISEN%20TUKENA%20-%20selvitys-%20ja%20kartoitusvaihe%202011.pdf>
- Guirdham, M. 1999. Communicating across cultures. Houndmills: Palgrave McMillan.
- Hakamo, M-L. 2011. Puhekuplia - Lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden kehittäminen. Saarijärvi: Saarijärven Offset
- Halme K. & Vataja A. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.
- Huovila L. 2013. Monikulttuuriosajia varhaiskasvatukseen. Lastentarha (1/13), 29.
- Ikola E. 2014. Materiaalit. Seinäjoki.
- Kivel P. 2007. Multicultural competence. [Pdf]. [Viitattu 7.2.2014]. Saatavana: http://www.paulkivel.com/index.php?option=com_jdownloads&view=finish&catid=1&cid=25&Itemid=31&m=0
- Kivijärvi T. 2011. Maahanmuuttajataustaisen lapsen ja perheen tukeminen. Teoksessa: Hujala E. & Turja L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-Kustannus, 246- 259.
- Koivula U-M. 2011. Ulkomaisen harjoittelijan ohjauksesta - käytännön vinkkejä. [PPT] [Viitattu 22.3.2014]. Saatavana: http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CC0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.uta.fi%2Ffyky%2Fsty%2Fharjoittelu%2Fminto-ring%2Fmk_ohjaus%2FKansainvalisen_harjoittelijan_ohjauksesta.pptx&ei=up

[QtU-nWG-vV4QT5nYCgBA&usq=AFQjCNHC3NNR5iW12Zk_9hgaZ8fZ95T2ng&sig2=4s4YTA3nSV8ts-Hc-QYGYg&bvm=bv.62922401,d.bGE](http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&ved=0CFcQFjAF&url=http%3A%2F%2Fwww.espooli.fi%2Fdownload%2Fnoname%2F%257B80AF5470-FC23-4F4D-A87C-0B343D8DFC7F%257D%2F33055&ei=xKMtU9-3bTxU_LMBBftMqhw&sig2=G3u_MFWIbBasmcVdhyxp8w&bvm=bv.62922401,d.bGE)

Kokkonen M. 2010. Ihastuttavat, vihastuttavat tunteet – Opi tunteiden säätelyn taito. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kukkonen, E. 2012. [Verkkajulkaisu] Maahanmuutto ja maastamuutto. [Viitattu 7.2.2013] Saatavana: <http://erkkikukkonen.fi/2012/10/23/maahanmuutto-ja-maastamuutto/>

Kunnat.net. [Verkkajulkaisu] Maahanmuuttajien kotouttaminen [Viitattu 10.11.2013] Saatavana: <http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/aek/maahanmuutto/kotouttaminen/Sivut/default.aspx>

Käytössä olevia menetelmiä lasten tarpeiden mukaan. Ei päiväystä. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 22.3.2014]. Saatavana: http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&ved=0CFcQFjAF&url=http%3A%2F%2Fwww.espooli.fi%2Fdownload%2Fnoname%2F%257B80AF5470-FC23-4F4D-A87C-0B343D8DFC7F%257D%2F33055&ei=xKMtU9-3bTxU_LMBBftMqhw&sig2=G3u_MFWIbBasmcVdhyxp8w&bvm=bv.62922401,d.bGE

Laine M. 2012. Kulttuuri-identiteetti ja kasvatus. Hankkeessa: Kulttuuriperintökasvatus identiteetin ja kotouttamisen tukena – Kulttuuriperintökasvatuksen kehittämishanke 2011-2013. Helsinki: Suomen kulttuuriperintökasvatuksen seura ry. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 17.11.2013]. Saatavana: <http://kulttuuriperintokasvatus-fi-bin.directo.fi/@Bin/04ea040da7a30e74498631942aba0435/1390469838/application/pdf/155157/KULTTUURIPERINT%C3%96KASVATUS%20IDENTITEETIN%20JA%20KOTOUTTAMISEN%20TUKENA%20-%20selvitys-%20ja%20kartoitusvaihe%202011.pdf>

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta, 2 § (27.5.2005/362) 2005. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 8.2.2013] Saatavana: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/kumotut/1999/19990493>

Maahanmuuttajien määrä. 2014. [Verkkosivu]. Helsinki: Väestöliitto. Saatavana: http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/

Maahanmuuton perusteet.2014. [Verkkosivu]. Helsinki: Väestöliitto. Saatavana: http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuton-perusteet/

Maahanmuuttajat päivähoidossa Ylöjärvellä. [Verkkajulkaisu] [Viitattu 25.1.2013] Saatavana: <http://ylojarvi-fi->

bin.directo.fi/@Bin/276d3710450a25b23c7145e703061063/1357898676/appli-
cati-
on/pdf/277224/Maahanmuuttajat%20p%C3%A4iv%C3%A4hoidossa%20Yl%C
3%B6j%C3%A4rvell%C3%A4.pdf

Meirän Vasu. 2012. Varhaiskasvatus. Hyvä varhaiskasvatus Seinäjoella. [Pdf].
Seinäjoen kaupunki. [Viitattu 13.11.2013]. Saatavana:
http://www.seinajoki.fi/material/attachments/seinajokifi/6GPV1yxTB/Seinajoen_kaupungin_varhaiskasvatussuunnitelma.pdf

Monikulttuurisuus. 2011. [Verkkosivu]. Rovaniemi: Moninet. Saatavana:
<http://moninet.rovala.fi/Suomeksi/Monikulttuurisuudesta-kiinnostuneille/Monikulttuurisuus>

Monikulttuurisuus Helsingin varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Ei päiväys-
tä. [Verkkosivu] [Viitattu 22.3.2014] Helsinki: Ota koppi. Saatavana:
<http://www.otakoppi-ohjelma.fi/ota-koppi-ohjelma/1-%E2%80%93-monikulttuurisuus-helsingin-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa>

Monikulttuurisuus Kuopion päivähoitossa 2013, [Verkkojulkaisu] [Viitattu
22.3.2014]. Saatavana: <http://www.kuopio.fi/documents/12147/698bb4e9-7bff-48c0-9315-fe216b70a054>

Mäkelä, T. 2007. Miksi äidinkieli kaipaa tukea? Teoksessa: Latomaa, S. (toim.)
Oma kieli kullaan kallis – Opas oman äidinkielen opetukseen. Helsinki: Edita Prima
Oy, 14-15.

Oleskeluluvan hakeminen Suomesta EU-oleskeluluvalla. 2014. [Verkkosivu]. Hel-
sinki: Maahanmuuttovirasto. Saatavana: http://www.migri.fi/tietoa_muualle/eu-oleskelulupa/oleskelulupa_suomesta

Opetushallitus. 2008. Suomi toisena kielenä perusopetuksessa – Suomen sanoin
– monin tavoin. [Pdf]. [Viitattu 23.10.2014]. Helsinki. Saatavana:
http://www.oph.fi/download/121984_S2_perusopetuksessa_esite_2008.pdf

Paavola, H. & Talib M-T. 2000. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja kouluis-
sa. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Pollari, J. & Koppinen, M-L. 2011. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen.
Jyväskylä: Bookwell Oy.

Raunio, A. 1996. Vieraan kulttuurin kohtaaminen käytännössä. Teoksessa: Alho,
O., Lehtonen J., Raunio A. & Virtanen M. (toim.). Ihminen ja kulttuuri – Suoma-
lainen kansainvälistyvässä maailmassa. Helsinki: FINTRA, 107-141.

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.

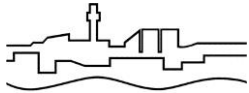
Salminen 2012 [viitattu 13.11.2013] Saatavana:
http://yle.fi/uutiset/asenteet_maahanmuuttajia_kohtaan_ovat_kiristyneet/5867175

- Siven P. 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus. [Verkkajulkaisu]. Hyvinkää. [Viitattu 27.11.2013]. Saatavana: <http://www.hyvinkaa.fi/Tiedostot/Varhaiskasvatuspalvelut/Erytisp%C3%A4iv%C3%A4hoito/MONIKUOPAS2011.pdf>
- Suomen suurlähetystö, Ankara [Verkkosivu] Oleskelulupa. [Viitattu 23.10.2014] Saatavana: <http://www.finland.org.tr/public/default.aspx?nodeid=46575&contentlan=1&culture=fi-FI>
- Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. 2007. [Pdf]. Saatavana: <http://www.tampere.fi/tiedostot/5pvSAFsoF/varhaiskasvatussuunnitelma.pdf>
- Tilastokeskus. [Verkkajulkaisu] Turvapaikanhakijat ja kansalaiset. [Viitattu 15.10.2014] Saatavana: http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html
- Tilastokeskus. [Verkkajulkaisu] Ulkomaiden kansalaiset. [Viitattu 15.10.2014] Saatavana: http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html
- Tilastokeskus. [Verkkajulkaisu] Väestömuutokset. [Viitattu 15.10.2014] Saatavana: http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html
- Tunnista ennakkoluulosi. Etinen tasa-arvo työelämässä. Ei päivystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 23.3.2014]. Saatavana: <http://www.etna.kaapeli.fi/ennakkoluulot.htm>
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Saarijärvi: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 56.
- Vilen, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Siven, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2008. Lapsuus erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Vieraskielinen lapsi päivähoidossa. 2011. Tampereen kaupunki. [Verkkosivu]. [Viitattu 13.11.2013]. Saatavana: <http://www.tampere.fi/perhejasosiaalipalvelut/paivahoito/hoitomuodot/paivakodit/maahanmuuttajalapsi.html>
- Väestökeskus. [Verkkajulkaisu] Maahanmuuttajien määrä. [Viitattu 19.11.2013] Saatavana: http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-jalinkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien-maara/
- Väestöliitto. [Verkkosivu] Maahanmuuttajaperheet. [Viitattu 21.3.2014] Saatavana: http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-jalinkkeja/tilastotietoa/maahanmuuttajat/maahanmuuttajaperheet/
- Yleissopimus lasten oikeuksista. 2.9.2013. [Verkkosivu]. Helsinki: Suomen Unicef ry. [Viitattu 10.1.2014]. Saatavana: http://www.unicef.fi/Lapsen_oikeuksien_sopimus_koko

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa

LIITE 1. Tutkimuslupa

PÄÄTÖS / varhaiskasvatusjohtaja

SEINÄJOKI löytynyt.43/2014 Päivämäärä **Virhe. Viitteen lähde ei löytnyt.** 10.3.2014 Pykälä **Virhe.**

0/0

Asia	<p>Tutkimuslupa / Sivula Riikka ja Turpeinen Mervi</p> <p>Riikka Sivula ja Mervi Turpeinen opiskelevat sosionomeiksi Seinäjoen ammatti-korkeakoulussa ja anovat tutkimuslupaa opinnäytetyötään varten. Aiheeseen opiskelijat ovat valinneet maahanmuuttajaperheiden tukeminen päivähoitossa. Tutkimuksessa selvitetäisiin Seinäjoen päiväkotipalveluja käyttävien maahanmuuttajavanhempien odotuksia ja näkemyksiä päivähoitosta sekä tuottaa saadun tiedon ja muun tiedonkeruun avulla opas varhaiskasvattajille.</p> <p>Tarkoituksena olisi tutkia perheitä, joissa molemmat vanhemmat ovat muusta maasta. Perheillä tulisi olla alle 6- vuotiaita lapsia, jotka käyttävät päivähoiton palveluja. Tutkimus toteutettaisiin mm. haastattelemalla maahanmuuttaja-vanhempia päivähoitoon liittyvistä tarpeista.</p> <p>Tutkimuksen valmistumisaika marraskuu 2014.</p>		
Päätös	<p>Myönnän tutkimusluvan edellyttäen, että tutkijat noudattavat vaitiolovelvollisuutta tutkimuksessa saamiensa tietojen suhteen ja että yksi kappale tutkimuksesta luovutetaan sen valmistuttua sivistyskeskukselle. Tutkimusluvan ehtona on myös, ettei tutkimukseen osallistuvia voida indentifioida.</p> <p>Tutkimus tullaan julkaisemaan sähköisessä muodossa Seinäjoen kaupungin kotisivuilla.</p>		
Allekirjoitus	<p>Aija-Marita Näsänen, varhaiskasvatusjohtaja, p. 06 416 2151, aija-marita.nasanen@seinajoki.fi</p>		
Oikaisu-vaatimusohje	<p>Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen osoitteella: Varhaiskasvatus- ja koulutuslautakunta, Kirkkokatu 6, PL 215, 60101 Seinäjoki, neljäntoista (14) päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perusteluineen ja se on tekijän allekirjoitettava.</p>		
Julkisesti nähtävänä	<p>Sivistyskeskus 11.3.2014</p>		
Tiedoksianto	<p>Kenelle Riikka Sivula, Mervi Turpeinen, toimistos sihteeri Maija Harjunpää</p>	<p>Päivämäärä 10.3.2014</p>	
	<p>Miten ☐ Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan</p>	<p>☐ Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä</p>	<p>☐ Lähetetty sisäisessä postissa</p>
	<p>☐ Luovutettu</p>	<p>Vastaanottajan allekirjoitus</p>	
	<p>☒ Lähetetty sähköpostissa</p>		
	<p>Tarja Siik, toimistos sihteeri</p>		